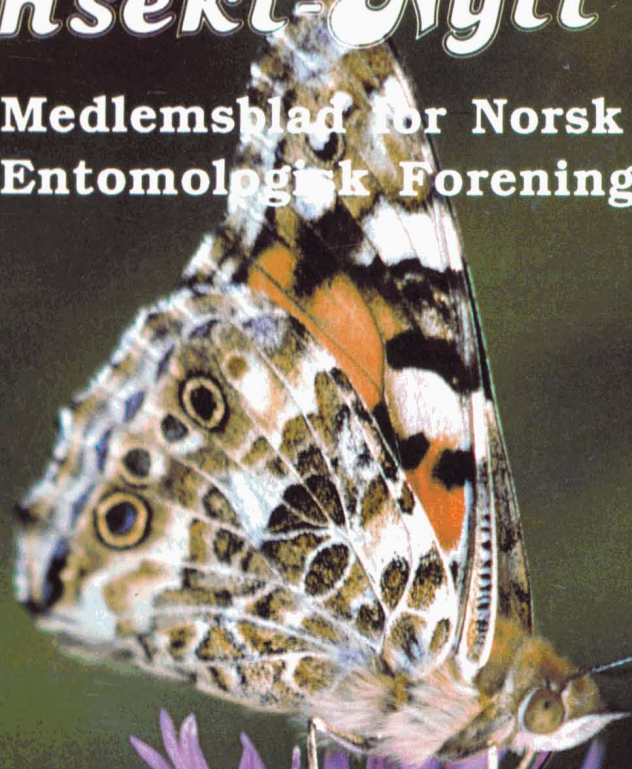

Insekt-Nytt

Medlemsblad for Norsk
Entomologisk Forening

Nr. 1 1990 Årg. 15

Insekt-Nytt nr. 1, 1990

Medlemsblad for Norsk Entomologisk Forening

Insekt-Nytt

Årgang 15, nr. 1, 1990

Redaksjonen:

Lars Ove Hansen (Redaktør)
Espen Bergsmark
Øistein Berg
Devegg Ruud (Fototeknisk ass.)

Redaksjonens adresse:

Insekt-Nytt
v/Lars Ove Hansen
Sparavollen 23
3021 Drammen.
Tlf. 03-83 56 40

Postgirokontonr. 0808 5916077

Sats, lay-out, paste-up: Redaksjonen, med en Apple Macintosh SE, programmet QuarkXPress 2.12 og en Apple LaserWriter II.

Trykk: AM Grafiske A/S, Drammen

Insekt-Nytt utkommer med 4 nummer i året.

ISSN 0800-1804

Insekt-Nytt presenterer populærvitenskapelige oversikts- og temaartikler om insekters (inkl. edderkoppdyr og andre land-leddyr) økologi, systematikk, fysiologi, atferd, dyregeografi etc. Likeledes trykkes artslister fra ulike områder eller habitater, ekskursjonsrapporter, naturvern-, nytte- og skadedyrstoff, bibliografier, biografier, historikk, "anekdoter", innsamlings- og prepareringsteknikk, utstyrstips, bokanmeldelser m.m. Vi trykker også alle typer stoff som er relatert til Norsk Entomologisk Forening og dets lokalavdelinger: årsrapporter, regnskap, møte- og ekskursjonsrapporter, debattstoff etc. Opprop og kontaktannonser trykkes gratis for foreningens medlemmer. Språket er norsk (svensk eller dansk).

Insekt-Nytt vil prøve å finne sin nisje der vi ikke overlapper med NEF's fagtidsskrift *Fauna norv. Ser. B.* Originale vitenskapelige undersøkelser, nye arter for ulike faunaregioner og Norge går fortsatt til fagtidsskriftet. Derimot er vi meget interesserte i artikler som omhandler "interessante og sjeldne funn", notater om arters habitatvalg og levevis etc., selv om det nødvendigvis ikke er "nytt".

Annonsepriser:	1/4 side kr.	400,-
	1/2 side kr.	600,-
	1/1 side kr.	900,-
	Bakside (Svart/hvitt)	1250,-
	Bakside (farger) kr.	2000,-

Prisen på baksiden trykt i fire farger inkluderer ikke reproarbeid. Ved bestilling av annonser i to nummer etter hverandre kan vi tilby 10% reduksjon i prisen, fire nummer etter hverandre gir 25% reduksjon.

Forsidebilde: Tistelsommerfugl (*Cynthia cardui*) på knoppurt.

Foto: Arve Sommerro.

Abonnement: Medlemmer av Norsk Entomologisk Forening får Insekt-Nytt (og *Fauna norv. Ser. B.*) gratis tilsendt. Medlemskontingenten er for tiden kr. 110,- pr. år (kr. 55,- for juniormedlemmer til og med året de fyller 19 år). Henvendelse om medlemskap i NEF sendes sekretæren: Trond Hofsvang, postboks 70, 1432 Ås-NLH.

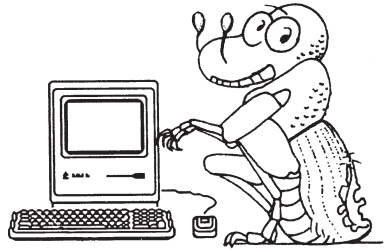
REDAKSJONELT

Å rette baker for smed

Ved jule- og nyttårstider utspant det seg en noe underlig debatt i Aftenposten og Asker og Bærums Budstikke. Enkelte av innleggene er gjengitt bak i bladet (se siste del av oppslagstavla). Gjennomgangstenen i innleggene var "det forkastelige og ødeleggende med sommerfuglsamling". Heldigvis kom det også saklige motinnlegg. Hvorvidt dette uttrykker en generell oppfatning hos menigmann eller kun representerer ekstremerne, vet vi ikke, men vi får håpe det siste.

Likevel begynner vi her i redaksjonen å frykte at resultatet av Direktoratet for Naturforvaltnings (DN) artsfredninger sist sommer, kan bli et skudd for baugen for norsk entomologi. I disse "miljøvern-tider" vil selvfølgelig DNs begrunnelse for artsfredningene, kunne bli brukt mot innsamling generelt. Hvorfor våre to *Parnassius*-arter egentlig har gått tilbake, har ikke kommet fram i DNs forklaring (*P. mnemosyne* har vel ikke gått merkbart tilbake?).

Man kan lett sitte igjen med den oppfatning at tilbakegangen skyldes kommer-

siell innsamling, og at disse artene nettopp har gått tilbake av den grunn.

For menigmann kan det kanskje være vanskelig å tenke seg at en person med insekthåv kan fange annet en fredete eller truede dagsommerfuglarter. Vi i det entomologiske miljøet i Norge vet at den kommersielle innsamlingen er forsvinnende liten, hvis den i det hele tatt eksisterer her.

Det er derfor trist når vi får meldinger om at samlere ikke får være i fred. Fra våre danske kolleger har vi blitt fortalt at ornitologer har ødelagt lysfeller. Her i Norge har ett av våre medlemmer blitt trakassert på det groveste, der til og med ruter har blitt knust hjemme hos vedkommende.

Vi har ikke helt kunnet forestille oss en

Innhold

Redaksjonelt.....	s. 1
Bakke, Alf: Furubukkene og deres samboere.....	s. 3
Ness, Torstein: Admiral ytterst i nordøst.....	s. 7
Zakariassen, Ellen og Claus Christiansen: Nybegynnerflaks.....	s. 9
A-laget: Pinsetreff på Tromøy 1990.....	s. 11
Olsen, Thor Jan: Interessante funn av Lepidoptera i Østfold.....	s. 15
Oppslagstavla.....	s. 17
Bokanmeldelser.....	s. 26
Årsmelding NEF 1989.....	s. 27
Årsmelding lokallagene, 1989.....	s. 34

situasjon der det skulle være farlig å gå ut med insekthåv, men det ser ut til at slike tider kan komme. Det er derfor meget viktig at vi prøver å nå ut med informasjon. Avisinnleggene det refereres til, bærer preg av en rekke misforståelser.

Fortsatt vet vi alt for lite om våre insektarter (inkludert sommerfugler), og vi trenger utvilsomt økt innsamling og undersøkelser av 99,99% av våre insekter. Samtidig kan vi jo se fram til at de første områder fredes m.h.p. insektfaunaen (f.eks. Grønnåsen), men *det* tror vi blir lenge til.

Fauna norvegica ser. B

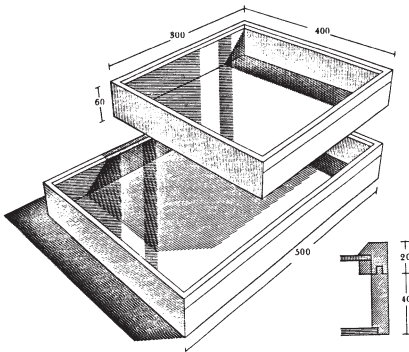
Ikke før hadde vi fått Insekt-Nytt nr 4-89 i trykken, så kom meldingen om at RNF (NAVF) likevel opprettholder støtten for 1990 for *Fauna norvegica ser. B*. Dermed har vi iallfall ett år å puste ut på for fagtidsskriftet vårt. Uansett hva som gjøres, må vi kvitte oss med det pre-kambriske setteriet/trykkeriet Kristiansen & Wøien, for her kaster vi en god del tusen kroner direkte ut av vinduet.

Redaksjonen

Redaksjonen

Den originale "Fahre" kassen

Insektkasser i lyslakkert svartor med dobbeltfalset glasslokk. Prisene inkl. 20% MVA.

Samlingskasse	30 x 40 x 6 cm	kr. 300,-
	40 x 50 x 6 cm	kr. 360,-
Polyetylen-innlegg:	30 x 40 x 6 cm	kr. 36,-
	40 x 50 x 6 cm	kr. 42,-
Etiketthåndtak:		kr. 21,-
Etikettskilt:		kr. 12,-
Reol for 12 kasser i lakkert bøk	u/dør	kr. 2100,-
	m/ låsbar dør	kr. 3000,-
TILBUD 1990:		
Reol med 12 kasser	u/dør	kr. 6000,-
40 x 50 x 6 cm	m/ låsbar dør	kr. 6900,-

Spesialmål eller spesielle ønsker – be om pris.

NOR FORM A/S

(Tidligere H – MODELL A/S)

3863 LÅRDAL

☎ 036/76600

Furubukkene og deres samboere

Alf Bakke

I dyreriket finner vi ofte at to organismer har utviklet et samarbeide som de begge vil ha fordeler av. Det kan være samarbeidsforhold mellom to dyrearter, eller mellom én representant fra dyreriket og én fra planteriket. Blant insektene er en slik mutualisme eller symbiose ganske utbredt. I noen tilfeller kan samarbeidet være utviklet så langt at artene er helt avhengige av hverandre for å kunne eksistere, men ofte kan artene også klare seg uavhengige av hverandre.

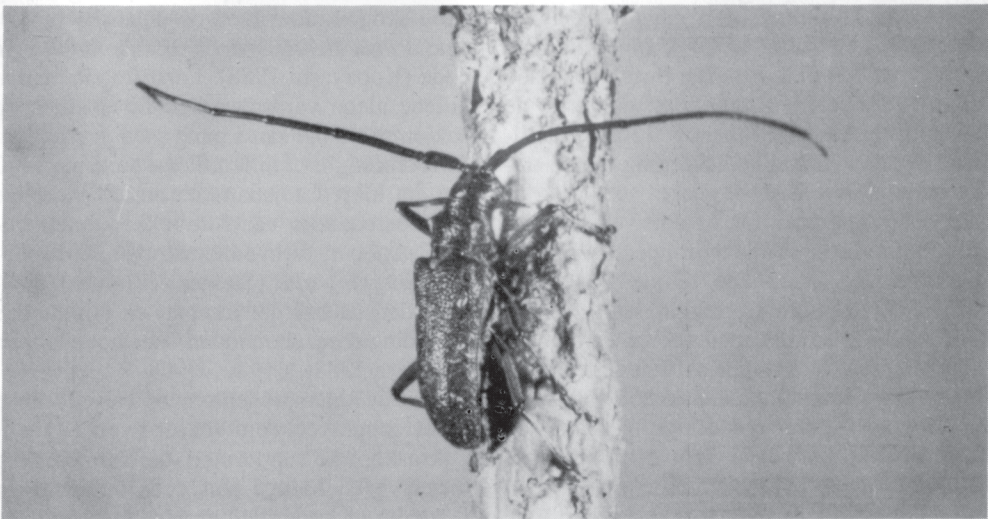
Blant trebukkene er det avdekket samboerforhold som er årsak til omfattende skogskader og som dessuten har skapt store handelspolitiske problemer i forholdet mellom Nord-Amerika og Europa.

Billen knyttet til barskogen

Barken og veden av trær som er døende er furubukkklarvenes tilholdsted. De kan utnytte

både furu, gran og lerk. Både i Nord-Amerika, Asia og Europa finnes flere arter utbredt i barskogene. De tilhører alle slekten *Monochamus*. Den mest vanlige i Nord-Europa er *Monochamus sutor* (L.), som vi kaller furubukken.

Billene er forholdsvis store, svarte eller brune med lange følehorn. De treffes helst midtsommers mens de oppsøker tømmerlunner, vindfall eller trær som er svekket og døende. Hunnene gnager en grop i korkbarken og inn til den friske innerbarken, hvor den legger sine egg, ofte 2-3 sammen. Den nyklekte larven eter et par uker i barken før den borer seg inn i veden og lager en tunnel. Denne tunnelen tjener som et tilfluktsted for larven når den ikke er ute i barklaget for å ete. Det meste av gnaget foregår i de ytterste årringene som er den mest næringsrike delen av veden. Tilfluktgangen utvides etter hvert som larven vokser. Den kaster ut gnagflis

Furubukken (*Monochamus sutor* (L.)) på furukvist.

som samler seg i hauger utenpå barken. I sydlige og midtre deler av de boreale barskogene gjennomfører artene én generasjon i året, mens de i nordlige og høyere liggende områder bruker to år. Overvintringen finner sted inne i gangen, som gjerne blir lukket med en propp av gnagspon. Dette er alltid tilfelle når overvintringen foregår på siste larvestadium. Da har larven allerede gnagd ut et puppekammer nær overflaten. Den ferdige billen gnager seg ut fra puppekammeret gjennom en egen gang. Hele gangen i veden får derfor ofte en u-form, med et inngangshull for larven – det er ovalt – og et utgangshull for billen – det er sirkelrunt.

Når billene klekker på forsommeren trenger de mat for å utvikle sine kjønnsprodukter. Den henter de på de tynne kvistene i trekronene. Barken gnages av, og veden blottlegges. Dette næringsgnaget har vist seg å være av største betydning, for det er gjennom dette billens samboere får sin sjanse.

Samboerne i Sibir

Furubukkene i Sibir har utviklet samboerforhold med sopper. Den vanligste furubukkarten der er *Monochamus urussovi* (Fischer), og dens viktigste vertstre er sibirisk edelgran *Abies sibirica*.

Billen er funnet noen ganger også hos oss, mest sannsynlig er den sluppet inn med importerte tømmer. Russiske forskere (Isaev et al. 1988) karakteriserer arten som et av de alvorligste skadedyr for skogen i Sovjet. Billene svekker trærne ved sitt gnag oppe i trekronene, dels ved selve gnaget som fører til at kvister og grener dør, og dels ved at de infiserer trærne med blåvedsopper av slekten *Ceratocystis*. Stammene til svekkede trær blir så nyttet som eggleggingssted. Veden blir samtidig smittet med sporer av blåvedsoppene, som kan stoppe saftstrømmen i treet og gjøre leveforholdene lettere for larvene. Soppens sporer er klebrige og fester seg lett mellom hår og i groper på billens kropp. Når en nyklekket bille forlater sitt utviklingssted, er den som regel fullsatt med slike sporer. Samspillet mellom den sibiriske

Larven til Furubukken (*M. sutor*) gnager ut puppekammeret. Utgangen i veden får derfor ofte en uform, med et ovalt inngangshull for larven og et sirkelrunt utgangshull for billen.

furubukken og blåvedsoppene er nokså parallelt til det vi kjenner hos granbarkbillen *Ips typographus* og dens blåvedsopp *Ceratocystis polonicum* (Hornftvedt et al. 1983).

Samboerne i Japan

I nord-øst Asia, særlig i Japan, er *Monochamus alternatus* Hope. den mest vanlige furubukkarten. Fra omkring midten av dette århundre dukket den opp i store mengder, og store skogområder med de japanske furuarterne *Pinus densiflora* og *Pinus thunbergii* døde (Kobayashi 1988). Først trodde man at billene alene var ansvarlige for skaden, og bekjempelse ble satt i gang med pesticider i stort omfang mot billen. Først omkring 1970 ble det klart for japanerne at den virkelige tredreperen ikke var furubukken, men billens samboer, furuvednematoden *Bursaphelenchus xylophilus* (Steiner & Buhrer) Nickle. Siden da har det foregått en omfattende forskning med nematoden som hovedobjekt (Mamiya 1988).

Furuvednematodene lever av vedcellene og av soppmycel som vokser i veden. De er mikroskopiske rundormer som formerer seg meget raskt. Mange nematoder er alvorlige skadedyr på kulturplanter.

For å kunne spre seg til nye områder er

furuvednematoden helt avhengig av insekter. Selv om den er funnet på forskjellige trelevende biller, er furubukkene dens virkelige transportmiddel for spredning.

Samspillet nematode – furubukk

Billen som utvikler seg i infisert ved, bringer nematoder med seg når de forlater veden. Nematodene søker inn i billens trakésystem – i ytre delen av det nett av luftkanaler som gjennomvever billekroppen. Dette skjer mens billen er på puppestadiet. Billen tar tilsynelatende lite skade av at nematodene er tilstede. Det kan være mer en 100 000 nematoder i en bille. Når billene eter i trekronene, forlater nematodene trakéene og borer seg inn i gnagsårene i barken. Derfra kan de spre seg nedover i treet. Formeringen foregår raskt, en ny generasjon med nematoder hver fjerde dag om sommeren.

Cellene rundt transportkanalene blir ødelagt og vanntransporten uteblir. Trærnes nåler blir brune og treet kan dø i løpet av noen sommermåned. De døende trærne blir så nyttet av billene for egglegging. Larvene utvikler seg i løpet av ettersommeren og overvintrer sammen med nematodene. Etter at larven har forpuppet seg om våren, søker nematoder inn i trakésystemet og den nye generasjonen av biller sprer nematodesmitta videre til nye friske trær.

Store skogskader i Japan

Skadene har vært, og er omfattende i Japan. I 1979, da skadene var på sitt høyeste, var 25% av furuskogene infisert og trær som tilsvarer 2,4 millioner kubikkmeter trevirke ble drept. Det tilsvarer 10% av tilveksten i furuskogen. Rapporter om tørkeskader hos furu (Pine wilt disease) er kjent i Japan helt fra tidlig i vårt århundre, og da fra den sydlige delen av landet. Senere har sykdommen spredt seg nordover. Havnebyen Nagasaki, hvor de første rapportene skriver seg fra, har hatt en stor import av tømmer fra Nord-Amerika. Man tror at nematoden kan være innført til Japan med tømmer. Den er nemlig også utbredt i barskogen i USA og Canada.

Men der lever den bare i døende trær og i tømmer. Den kan ikke drepe friske trær. Et unntak er trær som er plantet i parker i præriebeltet hvor det normalt ikke vokser barskog.

Hva med Europa?

Frykten for å få innført furuvednematoden til Europa, har ført til importforbud for nord-amerikansk trevirke til bl.a. de nordiske landene. Dette har skapt problemer. Treforedlingsindustrien i Norden kan nemlig ikke dekke sitt råstoffbehov bare fra skogproduksjonen innenlands, og er avhengige av tilskudd annet sted fra. Canada og USA har vært vanlige handelspartnere frem til 1985, da forbudet kom. Nå hentes råstoffet fra bl.a. Sovjet, Polen, Chile og Storbritannia.

Importforbudet har ført til forskningsaktivitet, særlig i Canada og i de nordiske landene, for å klargjøre om furuvednematoden virkelig representerer en fare for barskogene i Norden. De foreløpige resultatene viser at våre to furubukker, *Monochamus sutor* og *M. galloprovincialis* (Oliver) har sin egen samboende nematode, *Bursaphelenchus mucronatus* (Mamiya & Enda). Den ble først påvist i tømmer fra Hanestad i Østerdalen i 1987 (McNamara og Støen 1988), og senere i biller og i trevirke fra Sverige og Finland (Magnusson og Schroeder 1989, Tömmänen et al. 1989). Nå ser den ut til å ha en vid utbredelse i de områdene hvor furubukkene finnes, men det er aldri påvist at nematoden kan drepe friske trær eller deler av trær her i Norden.

Forskning foregår også i Norge

Sommeren 1989 ble det utført en patogenitetstest med kulturer av de to nematodeartene, den fra USA og den fra Norge, i veksthus i Ås. Små 3-årige furuplanter ble såret og inoculert med ca. 10 000 nematoder. Det viste seg da at både den nord-amerikanske nematodearten *B. xylophilus* og den norske arten *B. mucronatus*, var i stand til å drepe furuplanter. Testen viste at *B. xylophilus* var noe mer patogen enn *B. mucronatus*. Den

høye middeltemperaturer i veksthuset (5–6 °C over utetemperaturer) og den høye in-oculeringsdosen, er den mest nærliggende forklaring på at plantene ikke var i stand til å motstå nematodene.

Det er behov for ytterligere forskning før vi er i stand til å gi myndighetene råd om hvorvidt det er nødvendig å opprettholde importforbud.

I mellomtiden får vi muligheter til å fortsette forskningen og lære mer om furubukkens livsforhold i Norge og om hvordan den sameksisterer med sin nematode.

Litteratur:

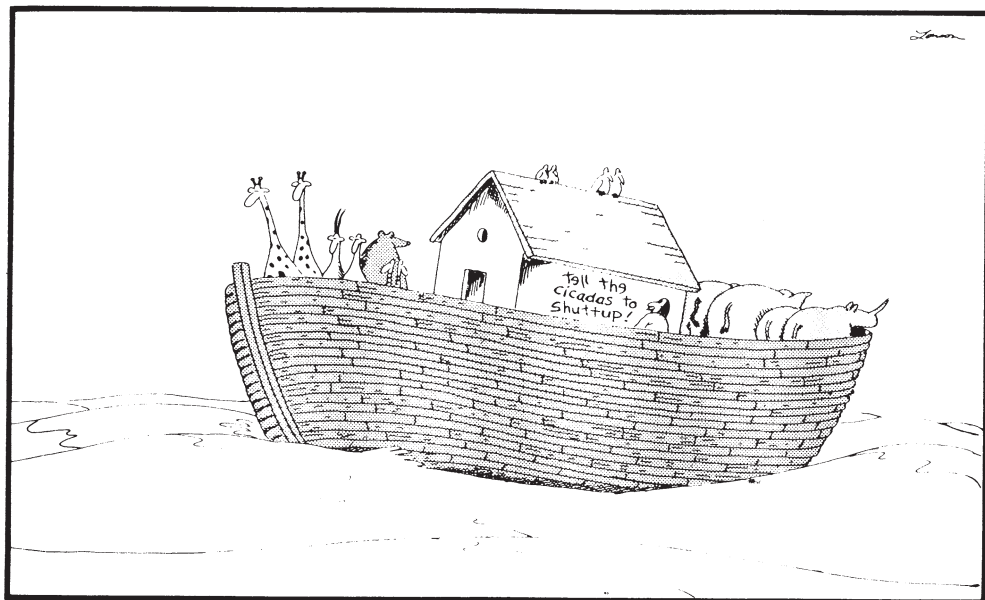
- Hornftvedt, R., Christiansen, E., Solheim, H. og Wang, S. 1983. Artificial inoculation with *Ips typographus* – associated blue-stain fungi can kill healthy Norway spruce trees. *Medd. Nor. Inst. Skogforsk.* 38(4): 1–20.
- Isaev, A. S., Rozhkov, A. S. & Kiselev, V. V. 1988. Fir sawer beetle *Monochamus urusovi* (Fish). *Novosibirsk: Nauka* 1988 264 s. (På russisk,

engelsk sammendrag.)

- Kobayashi, F. 1988. The Japanese pine sawer, pp. 431–454. I: *Dynamics of forest insect populations*. Ed.: Berryman, A. A., Plenum Press, New York og London. 603 pp.
- Magnusson, C. & Schroeder, L. M. 1989. First record of a *Bursaphelenchus*-species (Nematoda) in *Monochamus* beetles in Scandinavia. *Ang. Schädlingskde. Pflanzenschutz. Umweltschutz* 62: 53–54.
- Mamiya, Y. 1988. History of pine wilt disease in Japan. *J. Nematol.* 20: 219–226.
- McNamara, D.G. & Støen, M. 1988. A survey for *Bursaphelenchus* spp. on pine forests in Norway. *EPP0 Bull.* 18: 353–363.
- Tomminen, J., Nuorteva, M., Pulkkinen, M. & Väkevä, J. 1989. Occurrence of the nematode *Bursaphelenchus mucronatus* Mamiya & Enda 1979 (Nematoda: Aphelenchoididae) in Finland. *Silva Fennica* 23: 271–277.

Forfatterens adresse:

Alf Bakke
NISK
Postboks 64
1432 Ås-NLH

Admiral ytterst i nordøst

Torstein Ness

For snart 10 år siden flyttet jeg til øst-Finnmark. I barne- og ungdomsårene samlet jeg ivrig sommerfugler i Vestfold. I Finnmark ble denne interessen fortrent av det alle snakker om her – jakt og fiske. Det var jo også minimalt med sommerfugler "å se".

Bedre somre i nord?

Sist sommer fikk en slumrende interesse ny næring av to grunner. Dels fikk vi en fin sommer for andre år på rad og det ble flere insekter å se. Dels fikk jeg besøk av skolekamerat og samlervenn Arve Sommerro fra

Sandefjord.

27. juli 1989 var han på besøk på Ekkerøy og der fant han larver av neslesommerfugl (*Aglais urticae*). Ekkerøy ligger øst for Vadsø på Varangerøya (Figur 3). Bjørkeskogen slutter i Vadsø, så østenfor her finnes bare vier, spesielt i elvedalene.

Ekkerøy har et naturreservat på grunn av fuglefjellet (Figur 1). Ved foten av sørveggen kan det være lunt på gode dager. Jorda er rikt gjødslet av fuglene og det vokser mye nesle.

31. august 1989 dro jeg til Ekkerøy med kone og barn for å se om det stadig var nes-

Figur 1. I sydkanten av Ekkerøy er det en krykkjokoloni som gjødsler så det er en frodighet av blomster og masse brennesle ved foten av fjellet. Her ble mange neslesommerfugllarver observert den 27. VII 1989. Her finnes det bl. a. flere små potetåkre som er frodige. Foto: Arve Sommerro.

Figur 2. Admiral (*Vanessa atalanta*) på buskmure. Bildet er tatt i Drammen. Foto: Lars Ove Hansen.

lesommerfugl-larver der. Jeg fant ei larve og flere puppehylster, samtidig som vi observerte mange neslesommerfugler.

Gamle minner

Men vi fant også tre andre larver som jeg gjenkjente fra "gamle dager" i Sandefjord. De lignet larver til admiralen (*Vanessa atalanta*) – men jeg trodde ikke det var mulig. Vi tok med larvene hjem og de klekte seinare til tre vakre admiral-sommerfugler (Figur 2).

24. september var hele familien igjen på Ekkerøy og vi fant 9 larver til i alle størrel-

Figur 3. Finnmark med omtrentlig angivelse av hvor Ekkerøy og Bugøyfjord ligger.

ser. Utover høsten klekket vi tilsammen 10 admiraler. Kun to av larvene døde.

I "finnmarksamlingen" har jeg foreløpig bare neslesommerfugl og admiral. Men i juli observerte jeg flere blåvinger, gullvinge (*Lycæna phlaeas*), gressommerfugl (*Erebia disa?*) og gul myrsommerfugl (*Colias palæno*). 6. august 1989 observerte jeg også sørgekåpe (*Nymphalis antiopa*) i Bugøyfjord, Sør-Varanger (Figur 4). Slikt gir mersmak. Sørgekåpa så jeg tydelig da den satte seg noen sekunder, men fangst var ikke til å tenke på.

Jeg håper på en ny, fin sommer i Øst-Finnmark. Litteraturlisten nedenfor angir mer lesestoff om emnet. Titlene er ikke sitert i teksten.

Litteratur:

- Dal, B. *Sommerfugler i naturen 1*. Cappelen.
Henriksen, H.J & Kreutzer I. 1982. *Skandinaviens dagsommerfugle i naturen*. Skandinavisk bogforlag. Odense 1982. 215 sider.

Forfatterens adresse:

Torstein Ness
Nordbekk 13
9800 Vadsø

Figur 4. Også Sørgekåpe ble observert i Bugøyfjord. Foto: Lars Ove Hansen.

Nybegynnerflaks?

Ellen Zakariassen og Claus Christiansen

Inspirert av Drammenslagets artikkel i *Insekt-Nytt* nr. 1–89 om turen til Gjendebu og påfølgende jakt etter *Parnassius apollo jotunensis*, bestemte vi oss for å gjøre et forsøk på å formidle våre inntrykk fra en helgetur sommeren 1989.

Vi er to komplette nybegynnere (i ordets rette forstand) som både har lest og hørt litt om sommerfuglen *Parnassius apollo*. Den skal visstnok være både fåtallig og lite utbredt, men sentrale strøk av Telemark skal imidlertid ifølge litteraturen være ett av de områder hvor den fremdeles kan oppspores. Denne "påstanden" ville vi gjerne undersøke, og kursen ble satt mot et område i Telemark som vi kjenner ganske godt fra tidligere besøk i forbindelse med geologisk feltarbeid. Været var ideelt, full sol fra knallblå himmel.

Vel fremme på bestemmelsesstedet, fanget vi i løpet av det første kvarteret en del blåvinger før den første apollo'en dukket opp som troll av eske. Tidligere hadde vi bare sett den avbildet i diverse oppslagsverk, men det hersket ingen tvil, det var en *Parnassius apollo* som fløy forbi oss i et ganske labert tempo, ca. 1 meter over bakken. Plutselig endret den kurs, fløy utover stupet nedenfor, og forsvant i det blå. Ytterligere to eksemplarer ble observert en time senere, men disse fløy forbi i tretopp-høyde.

Etter et raskt måltid, drog vi senere på dagen til et sted vi mente måtte passe bra for apollo, bratt, ulendt og bortgjemt. Det var stekende varmt, 30 °C og kanskje vel så det. Det første synet som møtte oss her var en apollo, stor og vakker, sittende ganske rolig på en tistel. Da vi nærmet oss, forsvant den utover ura, mens et nytt eksemplar umiddel-

Apollosommerfugl (*Parnassius apollo*).
Foto: Devegg Ruud.

bart dukket opp rett ved der vi stod. Denne kom ikke opp fra ura, men hadde sannsynligvis latt seg dale ned gjennom krattskogen ovenfra, også denne fløy med hurtige vingeslag i den retning den kom fra.

Neste dag ville vi sjekke hvorvidt observasjonene fra dagen før var tilfældigheter eller ikke. Vi startet med å fange noen friske *Erebia ligea* pluss noen blåvinger vi ennå ikke har bestemt (det er ikke så enkelt å være nybegynnere i sin første sesong, men du verden så morsomt). Utpå ettermiddagen fikk vi øye på en apollo som dovent fløy forbi, stor og flott med tydelige oransjefargete ringer på bakvingene. I løpet av den neste timen så vi flere, noen plutselig bare var der foran oss, mens andre kom liksom dalene som store løvblad ned gjennom skogen ovenfor. Et eksemplar satt seg rolig på glatte fjellveggen bare noen centimeter over hodene våre. Nå kunne vi virkelig studere på nært hold denne majestetiske og fullkomne skapningen. Frisk, hvit og med tydelige oransjefargete ringer på bakvingene. Dette ble for oss sesongens store entomologiske

opplevelse, men det fikk oss samtidig til å stille følgende spørsmål: Er "berømttheten" *P. apollo* så fåtallig/sjelden som det hevdes på flere hold? Hvorfor er det i fredningsbestemmelsene ikke tatt inn et punkt hvor det gis tillatelse til forsiktig innsamling av noen få (1–2) eksemplarer til egen samling?

Til sammenligning er et slikt punkt ofte tatt med i fredningsbestemmelsene for mineralforekomster. Selvfølgelig krever dette både moral og disiplin, men det samme gjør jo også en "total" fredning av arten.

Disse spørsmålene ble ytterligere forsterket da en av oss tre dager senere, observerte 4 stk. *P. apollo* i løpet av like mange minutter (!) på en ny (?) lokalitet, noen mil fra de første observasjonene og vertikalt ca. 400 meter lavere. *Apollo* 'en her virket mindre og hadde markant mer rødfargede ringer på bakvingene, mens de vi hadde sett tidligere hadde mer oransjefargede ringer (en tilfældighet?). Ganske mange individer ble observert den neste timen, og selv om vi tar i betraktning at en og samme sommerfugl kanskje ble observert to eller flere ganger, var hyppigheten/antallet på denne lokaliteten påfallende.

Vi har i vår første sesong sett flere *P. apollo* enn Tistelsommerfugler, Sørgeskåper og Admiraler til sammen, og det ville for oss være interessant å høre om Insekt-Nyttlesere har observert noe lignende vedrørende opptreden av *P. apollo* i sesongen 1989.

Forfatterenes adresse:

*Ellen Zakariassen og
Claus Christiansen,
Søråsveien 24
1430 Ås*

*Man kan ikke gjøre bestandssammenligninger mellom *Apollo*, *Admiral*, *Tistelsommerfugl* og *Sørgeskåpe*. *Apollo* er meget lokal, har helt spesielle krav til miljøet og er forøvrig en dårlig flyver. Lokale populasjoner av *Apollo* kan mange steder telle under 100 individer, og vi må anta det er*

*minimal utveksling mellom populasjonene. Dette gjør denne arten meget sårbar. Det samme er tilfellet med *mnemosynesommerfuglen*.*

Admiral og Tistelsommerfugl kommer trekkende sydfra og bestanden varierer sterkt fra år til år. Begge artene er iallfall meget utbredt og det virker som de klarer seg i forholdsvis variert miljø. Sørgeskåpa derimot, har det vært lite av de siste årene, men dette er en art som er kjent for å svinge sterkt. Man kan aldri si at den er vanlig noe sted. Derimot er den meget utbredt og ser ut til å klare det moderne skogbruket forholdsvis bra.

*For alle de tre sistnevnte artene må vi anta det er en god individutveksling også over landegrensene. Skulle noen av disse artene forsvinne fra et område, vil det i gode tider komme re-innvandring. Dette rimer bra med at *Parnassius* artene lett danner lokale former, mens det ikke er kjent slike hos de andre nevnte artene.*

*En enkelt sommers observasjoner vil neppe danne noe godt bilde av disse artenes utbredelse og tetthet. En annen sak er at verken *Apollo* eller *Mnemosyne* har gått tilbake grunnet innsamling. *Mnemosyne* har nok ikke gått tilbake i det hele tatt, mens *Apollo*'s tilbakegang i kyststrøk meget sannsynlig har sammenheng med sur nedbør.*

*Skulle man likevel ha et sterkt behov for å samle *Parnassius*-arter, så er det fortsatt mulighet. Man kan sende en søknad til Direktoratet for Naturforvaltning (Tungasletta 2, 7004 Trondheim). Angi sted, antall individer (helst hanner) og en god grunn. Vi kan ikke love noe, men en god grunn for å få positivt svar på en slik søknad ville jo være hvis du oppsøker nye lokaliteter.*

Denne myndigheten vil (hvis det ikke allerede har skjedd) bli delegert over til de respektive Fylkesmennenes miljøvernvedlinger i de aktuelle fylker (der sommerfuglen flyr og ikke der du bor).

Lars Ove Hansen

Pinsetreff på Tromøy 1990

A-laget

Agder-laget (A-laget) ser frem til å arrangere årets Pinsetreff på Tromøy. A-laget er formelt ikke konstituert, men vi regner med å bli et lag i løpet av sommeren. Vel, vi ønsker dere velkommen til Tromøy som ligger like utenfor Arendal.

Kvartær-geologisk er øya svært så interessant, da store deler av øya er bygget opp av Raet. Dette gjør at øya har fått en helt spesiell vegetasjon. Variasjonene er store og burde gi et mangfold av tilbud til alle insektinteresserte. Flere av lokalitetene Rune Sævre (se neste to sider) nevner, er like i nærheten av Hove leir. Hove-området passer utmerket for familier med barn, da mulighetene til lek og andre aktiviteter er store. Ta derfor gjerne med hele familien.

Vi har leid tre bungalower. Tilsammen er det ca. 35 sengeplasser. Alle husene har stue, kjøkken og bad/dusj. Ett av husene eigner seg godt til familier. Her er det 8 senger og en stor stue med peis. Her kan vi ha innendørs samlinger hvis det skulle trenge. Selv om det er kjøkkenet der, vet vi ikke hvor mye kjøkkenutstyr som finnes. Ta derfor med ekstra kjeler, spisebestikk etc. Ferdigmat kan bestilles fra lokal leverandør. Husk ellers å medbringe alt av toaletsaker, håndklær, sengeklær etc. (sengene er kun utstyrt med madrasser).

Det burde være god plass til å sitte og preparere dagens fangst. Det er også mulig å låne litt mer plass hvis det skulle være nødvendig. Ekstra lys er det litt dårlig med, så ta gjerne med en arbeidslampe til innbruk.

Årets Pinsetreff starter 1. juni og varer fram til og med 4. juni. Med andre ord, 3 overnattinger. Prisen pr. døgn er kr. 55,- for voksne og kr. 30,- for de under 16 år.

Litt om veien (se kart neste side). Kjør

E-18 til Arendal. Ved denne avkjørselen er veien til Tromøy skiltet. Følg RV 410 til Tromøy over brua. På Tromøy-siden skal dere følge skiltingen til Hove. Senere Hove leir (se kart neste side).

Vi har fått Rune Sævre ved fylkets miljøvernavdeling til å sette opp en liste over biotoper på Tromøy som skulle interessere de fleste. Kart over disse områdene vil dere få ved ankomst. I tillegg har vi 2 områder som ligger i en halvtimes kjøreavstand fra Tromøy.

Den ene lokaliteten er bøskeskogen på Søm ved Fevik (20 km fra Hove). Her går bøskeskogen over i en sterkt verneverdig strandeng. Begge lokalitetene på Søm er svært interessante, og byr på mange sjeldne arter.

Den andre lokaliteten er Reddalsvann, hvor vi gjennom flere år har registrert et stort antall dyr. Området består av en randskog av takrør og svartor sumpskog (ca. 35 km fra Hove). I tillegg har vi andre plasser. Alt dette vil vi orientere om ved fremmøte fredag kveld.

Er det noe dere lurer på så kontakt Arne Flor på telefon (jobb; 041-15035, privat; 041-31695).

Arne Flor, A-laget

Sumparten *Schoenobius gigantellus* finnes tallrik ved Reddalsvann. (Etter Svendsen & Berggren).

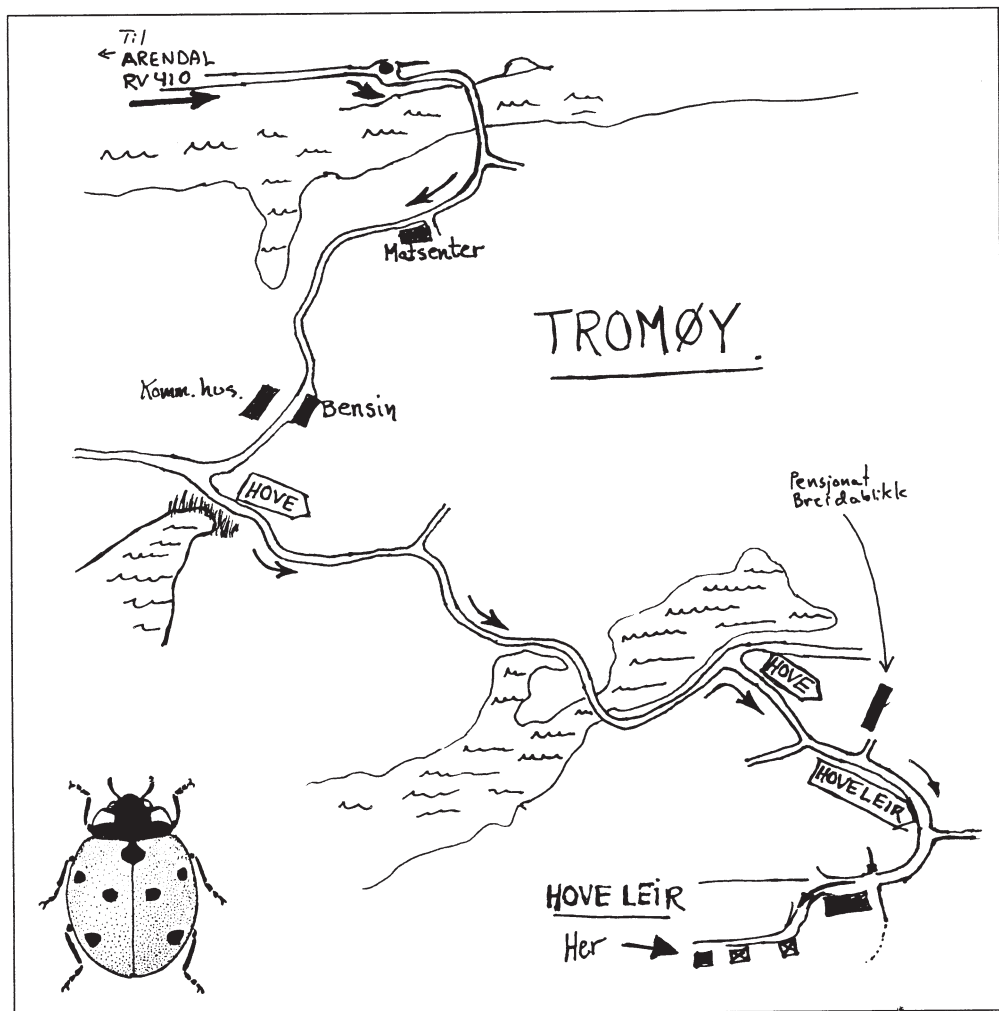
Biotoper ved ekskursjoner med Norsk Entomologisk Forening på Tromøya pinnen 1990.

Gjerstadvannet. Vannet ligger på havnivå og har mange ekstremt rike områder i vikene og kiler. Saltvannspåvirkninger og beskyttede strender. Rike edellauvskoger ned mot våtmarker hvor det bl. a. er mange sjeldne plantearter (både naturlig og spredd fra kulturelle aktiviteter). Gamle styva trær og store røtter som er viktige for biller m.v.

Sandumkilen. Rike strandenger på kalkgrunn. Rike edellauvskoger på næringsrik jord. Småvassdrag med randsoner av rik flora. Variasjon mellom tørre og fuktige biotoper.

Hovekilen. Grunntvannsområde. Svaberg og skjær med rike sjøfuglkolonier. Furuskog ned mot strender. Havstrender.

Færvikkilen. Rike svartorstreder. Mudderbunn og flate strandflater med tett, lavvokst engvegetasjon. Gamle eikeskoger med alt

fra naturskog til parkskog representert. Reserter etter gammelt kulturlandskap.

Merdø. Gammel sørlandsbebyggelse. Hageanlegg. Skoger av kirsebærtrær. Beskytta strandenger. Strender med sandflukt. Eksponerte svaberg. Gammel innmark som er i drift/gjengrodd. Rullesteinsstrender. Slåpetorn-kratt. Fuktige enger på gammel slåttemark. Tangvoller. Tørrenger. Kratt av vivende, kirsebær m.v.

Hoveodden. Eksponerte strender. Gamle furutrær, krakefuru. Beskyttet skog bak verneskogen ut mot åpent hav og vær og vind.

Spornesstranda. Eksponerte strender med mye søppel/drivmateriale fra hele Nordsjøen. Periodevis sandstrand/tangvoller. Rike kratt av busker og vekster av mange slag. Rullesteinsstrender. Grunnvannsfram-spring. Myrer. Gjengrodde bjørke- og furuskoger.

Bjellandskjæra. Skjær og svaberg med mye drivved. Gammel furuskog.

Botnetjern. Ekstremt naturlig, næringsrik innsjø med frodig jordsmonn rundt. Sjeldne planter, vegetasjonssamfunn og dyrearter.

Skottjern. Naturreservat over våtmark med rik småfugl-fauna og flere sjeldne plantearter. I nær tilknytning til dyrka mark. Fuktige skogsarealer rundt.

Saulekilen, Sandå. Grunnvannsområde på beskytta område.

Tromlingene. Einerbakker. Sandstrender. Havstrender. Brakkvannsområde.

*Rune Sævre
Miljøvern-avdelingen,
Fylkesmannen i Aust Agder*

VI SEES!!

the butterfly gallery

BENFDIAN
Alt i insektrekvisitter

- SOMMERFUGLENET
- INSEKTNÅLE
- SPÆNDEBRÆDDER
- INSEKTKASSER
- DEKORATIONSKASSER
- TRANSPORTKASSE
- INSEKTSKAB
- LARVE og KLÆKKEBUR
- KVIKSØLVLAMPE
- DROSSELSPOLE

PRODUKTION og SALG

Præstbrovej 10
DK-7900 Nykøbing Mors
Danmark Tlf. 07724466

F R A D I S T R I B U T Ø R E N

I tillegg til salgslisten for 1988 er nå følgende publikasjoner til salgs:

Insecta Norvegiae, No. 3

Best. nr. 53. Ivar Stokkeland 1988. A bibliography of Norwegian Caddis fly publications (Insecta:Trichoptera) 1879 - 1985. Pris kr. 20,-

Insecta Norvegiae, No. 4

Best. nr. 54. Erling Hauge 1989. An annotated check-list of Norwegian spiders (Araneae). Pris kr. 20,-

Fauna Norvegica Ser. B (NET)

Best. nr. 362-63, 1988: 1 og 2 (Vol. 35). Kr. 15,- pr. hefte.

Best. nr. 364-65, 1989: 1 og 2 (Vol. 36). Kr. 15,- pr. hefte.

Insekt-Nytt

Best. nr. 539-42, 1988: 1, 2, 3 og 4 (Årg. 13). Kr. 10,- pr. hefte

Best. nr. 543-46, 1989: 1, 2, 3 og 4 (Årg. 14). Kr. 10,- pr. hefte

Opheim, M. The Lepidoptera of Norway, Check-List

Best. nr. 175. Part I. Pyraloidea, Pterophoroidea, Alucitoidea and Tortricioidea (first part), 1975. Pris kr. 15,-

Best. nr. 176. Part III. Gelechioidea (first part), 1978. Pris kr. 15,-

Opheim, M. & Fjelså, A. The Lepidoptera of Norway, Check-List.

Best. nr. 169. Part V. Tineoidea, Zygaenoidea o.a. 1983. kr. 15,-.

Skriv ned din bestilling på et postkort og send det til:

NEF v/Jac. Fjelddalen

Postboks 70

1432 ÅS-NLH

Porto kommer i tillegg. Send ingen penger, regning blir vedlagt sendingen.

Rabatter: over kr. 200,- 20%, over kr. 400,- 30%

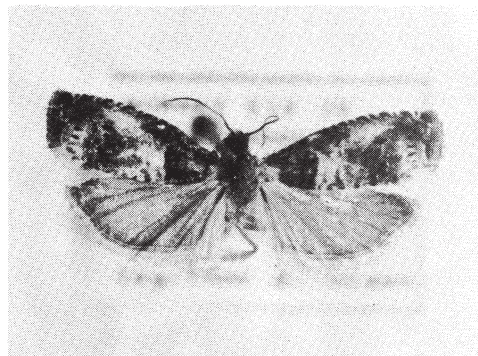
Interessante funn av Lepidoptera i Østfold

Thor Jan Olsen

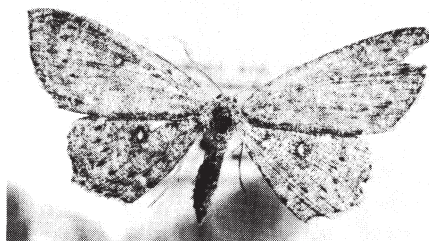
Artikkelen omhandler 25 arter, der de fleste tidligere ikke er rapportert fra Østfold (Ø). De fleste av funnene er fra perioden 1983–1988. Dersom ikke annet er oppgitt, er funnene gjort av forfatteren. Alle artene er bestemt eller kontrollert av Leif Aarvik, Ås. Sekvensen og nomenklaturen i listene følger Svensson et al. (1987). Arter som ikke har vært publisert tidligere fra Østfold (Ø), er angitt med • før artsnavnet.

TORTRICIDAE

- *Acleris sparsana* (D. & S.) 2 ex. Råkil, Tune (EIS 20) hhv. 20.7.87 og 14.10.87.
- *Olethreutes siderana* (Treitschke) 2 ex. Råkil, Tune (EIS 20) 28.6.88 og 1.7.88.
- *O. tiedemanniana* (Zeller) 1 ex. v/Borregaard, Sarpsborg (EIS 20) 17.7.86.
- *Hedya atropunctana* (Zetterstedt) 1 ex. Råkil, Tune (EIS 20) 17.6.85.
- *Apotomis sauciana* (Frölich) 1 ex. Borge Varde, Borge (EIS 20) 18.7.85; 1 ex. Råkil, Tune (EIS 20) 31.7.87. Et upublisert funn finnes i Statens Plantevns samling på Ås, innsamlet av Barca i Sarps-

Figur 1. *Epiblema rosaecolana* v/Borregaard, Sarpsborg 12.7.86. Foto: Finn G. Reiersen.

Figur 2. *Cyclophora pendularia* Skjebergdalen, Skjeberg 1.7.84. Foto: Finn G. Reiersen.

borg 1923 (EIS 20).

- *A. inundana* (D. & S.) 1 ex. Skjebergdalen, Skjeberg (EIS 20) 14.7.85; 1 ex. Råkil, Tune (EIS 20) 16.7.88.
- Epinotia brunnichana* (L.) 2 ex. v/Borregaard, Sarpsborg (EIS 20) hhv. 30.7.83 og 28.7.85; 1 ex. Grimsøy, Skjeberg (EIS 20) 8.8.85; 3 ex. Råkil, Tune (EIS 20) hhv. 1.7.87, 19.8.87 og 3.9.87.
- *Epiblema rosaecolana* (Doubleday) 1 ex. v/Borregaard, Sarpsborg (EIS 20) 12.7.86 (Figur 1). Dette er andre norske funn (Aarvik 1983).
- *E. grandaevana* (Lienig & Zeller) 2 ex. v/Borregaard, Sarpsborg (EIS 20) 10.7.85 og 12.7.86.
- *Eucosmomorpha albersana* (Hübner) 1 ex. Moum N, Borge (EIS 20) 13.6.85.
- *Dichrorampha sylvicolana* Heinemann 1 ex. Krakvikken, Trøgstad (EIS 29) 20.6.85.

GEOMETRIDAE

(•) *Cyclophora pendularia* (Clerck) 1 ex. Skjebergdalen, Skjeberg (EIS 20) 1.7.84 (leg.: Gro Reiersen og Thor J. Olsen) (Figur 2). Arten er tidligere rapportert funnet i Rygge (Ø), men eksemplaret er ikke gjenfunnet. Andre norske funn er ikke publisert. Eksemplaret kom, som de fleste andre funn i denne artikkelen, til lys, og satt på en hvit flate. *C. pendularia* har et vingespenn på 22–25 mm. Fargen er hovedsakelig brungrå. Den flyr fra begynnelsen av

juni til begynnelsen av juli i fuktig skog. Larven lever på pil fra juli til september. Overvintrer som puppe.

Innsamlingsområdet i Skjebergdalen består av blandingskog, med størst innslag av gran. Området er lite belastet av skogbruk, og innimellom har vi små hustufter og andre minner om gammel bebyggelse langs et elveleie. Den største faren for stedet som variert biotop er den store populariteten Skjebergdalen har som turområde og den slitasjen det medfører.

• *Peribatodes secundaria* (D. & S.) 2 ex. Skjebergdalen, Skjeberg (EIS 20) hhv. 5.5.84 og 21.7.88; 2 ex. v/Borregaard, Sarpsborg (EIS 20) hhv. 30.7.85 og 28.7.85; 1 ex. Råkil, Tune (EIS 20) 21.8.87. Arten har ekspandert sterkt i Norge de siste 10 år.

NOTODONTIDAE

• *Notodonta torva* (Hübner) 1 ex. Skjebergdalen, Skjeberg (EIS 20) 8.8.88 (Figur 3).
• *Odontosis sieversi* (Menetries) 1 ex. Svinndal, Våler (EIS 20) 1.5.86 (leg. Bjørn Sagvolden).

NOCTUIDAE

• *Syngrapha microgamma* (Hübner) 1 ex. Råkil, Tune (EIS 20) 8.8.87.
• *Ipimorpha retusa* (L.) 1 ex. v/Borregaard, Sarpsborg (EIS 20) 21.8.85.
• *Gortyna flavago* (D. & S.) 1 ex. Onsøy stasjon, Onsøy (EIS 20) 3.7.83 (leg. Harald Frantzen).
• *Nonagria typhae* (Thunberg) 1 ex. v/Borregaard, Sarpsborg (EIS 20) 24.8.85; 1 ex. Råkil, Tune (EIS 20) 21.7.87.
Cucullia absinthii (L.) 1 ex. Råkil, Tune (EIS 20) 1.8.87. Sjelden i Østfold.

Figur 3. Den sjeldne tannspinneren (*Notodonta torva*) er ny for Østfold. Bildet er tatt i Røyken.
Foto: Lars Ove Hansen.

• *C. gnaphalii* (Hübner) 1 ex. v/Borregaard, Sarpsborg (EIS 20) 19.6.85; 1 ex. Råkil, Tune (EIS 20) 2.6.88.

Diloba caeruleocephala (L.) 1 ex. Engelsviken, Onsøy (EIS 20) 3.10.87. Sjelden i Østfold.

• *Hecatera bicolorata* (Hufnagel) 3 ex. Råkil, Tune (EIS 20) hhv. 20.7.87, 2.6.88 og 5.6.88.

• *Eugraphe subrosea* (Stephens) 1 ex. Råkil, Tune (EIS 20) 6.76.87.

• *Paradiarsia glareosa* (Esper) 2 ex. Skjebergdalen, Skjeberg (EIS 20) hhv. 10.7.83 og 25.8.84.

Østfold skal være ett av de best undersøkte områdene i landet. Likevel ser det ut til at der er en rekke hull å fylle. De fleste funnene som her er presentert, er gjort i Sarpsborg-regionen. Det hadde vært ønskelig med en grundigere undersøkelse også av resten av fylket, spesielt den østlige og nordlige delen. Naturen i fylket er svært variert, og naboskapet med Sverige gjør at vi regner med at eventuelle vandrere først vil kunne bli funnet her.

Jeg vil takke Leif Aarvik, Ås, for hjelp med bestemmelse av dyrene og utforming av artikkelen, og Finn Gunnar Reiersen, Tune, for hjelp til å få fotografert noen av artene. Jeg benytter også anledningen til å takke Carl Fr. Lühr, Vågåmo, for all hjelp og inspirasjon i arbeidet med Lepidoptera.

Litteratur:

- Aarvik, L. 1983. Contribution to the knowledge of the Norwegian Lepidoptera I. Fauna norv. Ser. B. 30: 77–80.
Svensson, I., Elmquist, H., Gustafsson, B., Hellberg, H., Imby, L. & Palmqvist, G. 1987. Kodlista L1. Catalogus Lepidopterorum Sueciae. Naturhistoriska Riksmuseet, Entomologiska Föreningen i Stockholm & Nordiska Kodcentralen. Stockholm. 197 sider.

Forfatterens adresse:

Thor Jan Olsen
Postboks 1062 Valaskjold
1701 Sarpsborg

Foreningens binokularlupe

Foreningens binokularlupe (Leitz) befinner seg nå i Insekt-Nytt redaksjonen. Dessverre har det oppstått en feil med belysningen slik at denne er ubrukelig. Lupa er likevel utmerket, og kan fint benyttes med ei vanlig skrivebordslampe. Hvis du ønsker å låne lupa, kan du kontakte Insekt-Nytt redaksjonen.

NEFOA-Vårekskursjon til Hvaler

NEFs lokalavdeling i Oslo og Akershus arrangerer vårekskursjon til Hvaler 25.-27. mai. Da arrangementet ikke er helt klart ennå, kan interesserte henvende seg for nærmere opplysninger til:

Bjørn M. Fjellstad
Co. Berntsen & Bøe A/S
Håvard Martinsens vei 27
0978 Oslo 9
Tlf.: 02-210012

eller
Heimo Pöyhönen
Poppelveien 14
1940 Bjørkelangen
Tlf.: 06-855316

Rettelser til "Insecta Norvegiae No. 4"

Tilføy på side 10 etter arten *Marpissa muscosa* (Clerck, 1757) linje 28:
Neon reticulatus (Blackwall, 1853)
South and central Norway to STI:
Trondheim

Er du under 19 år, så se her!

Årsmøtet 12. desember i fjor vedtok å opprette en juniorkontingent i NEF. Denne blir halvparten av ordinær kontingent, dvs. kr. 55,- for 1990, og gjelder for medlemmer til og med det året de fyller 19 år. De som skal betale juniorkontingent, må selv fylle ut en ny blankett til NEF, 7004 Trondheim (postgiro 0806 5440920). Merk blanketten med juniorkontingent og fødselsår.

Brev, brev, brev

Vi har i dette nummeret eksperimentert endel med sidene i oppslagstavla, slik at den skal virke litt mer oversiktlig. Særlig har det vært de innkomne brevene som har virket rotete tidligere, når vi har satt dem på to spalter. Vi har nå prøvd oss litt med rastret bakgrunn og bare én spalte på brevene.

Red.

Serendipity Travel
P.O. Box 491
Honiara,
Solomon Islands

Tel: 22097
 Fax: (677) 23649

20 June, 1989

Dear Sir

FIELD TRIPS – SOLOMON ISLANDS

We have been advised by the Royal Norwegian Embassy that members of your organization may be interested in making a field trip to Solomon Islands. We have set up a highly specialised travel service to arrange field trips for naturalists, scientists and other discriminating travellers such as your members to study anything which interests them anywhere in Solomon Islands at a time they find most convenient.

As you are aware We have much unique flora and fauna within our himid island archipelago, especially where the physical environment is somewhat unusual (e.g. raised coral atoll of renell), with much more waiting to be analysed and classified by Western science.

Unlike other companies elsewhere in the world we do not have set tours but aim to develop precise itineraries within Solomon Islands to meet the specific needs of individual groups. No part of nature, science or history is too arcane, exotic or obscure for us to arrange a field trip to irrespective of whether the visit is focused on the melanesian islands of the Shortlands in the West or the remote Polynesian outliers of Tikopia/Anuta in the East – or anywhere else in between (for example, we recently took a group of American/English academics on a field trip to study the aneolite volcanes on East Malaita, partially sponsored by the Royal Society).

We would be prepared to take either individuals or parties of less than five, but in view of the limited accommodation/transport outside Guadalcanal field parties greater than eighteen would in most cases be impractical unless based at recognised administrative centres.

We would be willing to provide quotes free of charge for any particular itinerary you would care to name, but to give you some idea a two week field trip would cost in the region of US\$ 200 per person per day inclusive of food, accommodation, English speaking guides, taxes, laundry and surface travel (internal airfares would be extra but travel to most places would cost less than US-\$ 200 return) for a group of 5–8 persons.

In the event your organisation does not wish to become directly interested in organising an expedition to Solomon Island, we would still be grateful if you could bring this suggestion to the attention of your members so they could write directly to us for further information. Any costs in putting a formal advertisement in your regular newsletter we would be willing to meet.

We look forward to hearing from you and trust that your members can participate in a field trip here at some future date.

Yours faithfully

(J. C. D. Moore)
Manager

Norsk Entomologisk Forening
 Postboks 70
 1432 ÅS-NLH

Til Nordisk Råd
 Den norske delegasjonen
 Stortinget
 0026 Oslo 1

12. desember 1989

Medlemsforslag A 895/j om Fennoskandia som felles forvaltningsregion for store rovdyr

Vi viser til deres brev av 12 oktober d.å., der en ber om uttalelse i ovennevnte sak.

Da dette er en prinsippsak som berører forvaltningen av truede arter generelt, vil Norsk Entomologisk Forening gi følgende uttalelse:

Intensjonen med Bernkonvensjonen er at hvert land skal søke å bevare levedyktige bestander av sine truede og sårbare arter. Den foreslåtte fennoskandiske forvaltningsplanen for de store rovdyrene, vil lett kunne bryte dette prinsippet. Vi frykter at det praktiske resultatet blir som følger: Kun Norge skal føle ansvar for jerven, kun Sverige skal føle ansvar for å bevare en levedyktig stamme av bjørn, og kun Finland skal ta vare på ulven.

Vi ber derfor om at det gjøres følgende tilføyelse i medlemsforslaget:

"En felles fennoskandisk forvaltningsplan for de store rovdyrene fratar ikke det enkelte land ansvaret for å opprettholde mest mulig levedyktige bestander innen sitt område. Aktivt vern av artene skal skje i alle land der arten forekommer. Således skal man fortsatt arbeide for å opprettholde bjørnestammen i Norge, jervestammen i Finland, m.v."

Som nevnt i innledningen er dette en prinsippsak som berører vernearbeidet for alle truede dyre- og plantearter i Norden, også insekter og andre virvelløse dyr. Dersom Nordisk Råd nå vedtar en forvaltningsplan som innebærer at truede arter bare skal bevares aktivt i det eller de landene der bestanden er størst, vil alt senere vernearbeide lide av et slikt vedtak.

For Verneutvalget i
 Norsk Entomologisk Forening

Sigmund Hågvar

DIRECTORY OF LEPIDOPTERA CONSERVATION PROJECTS

The IUCN/Species Survival Commission's Lepidoptera Specialist Group is aware that there are many individuals and groups fostering the conservation of butterflies and moths, in many parts of the world. Many of these projects are being undertaken in relative isolation or on a very local scale, and are not widely known elsewhere. Many could perhaps benefit from increased opportunity to exchange information.

We plan to prepare a "Directory" of Lepidoptera Conservation Projects, including both current projects and those which have been completed but for which results remain in private or unpublished reports. This will include projects such as distribution mapping, butterfly ranching, and surveys, as well as taxon-targeted, population-targeted and habitat-related conservation activities in many parts of the world. Both amateur and professional projects are welcome for inclusion and we hope to include a wide representation of current activities in these areas.

This flyer is being widely distributed, with the request that each recipient brings it to the notice of other relevant individuals and organisations. Would people please submit details of projects, as follows:

- i) Title and objectives of project
- ii) Specific activities
- iii) Locality and duration
- iv) Contact person, with address (+phone nos., FAX if available)
- v) Status: current, completed, planned, etc.
- vi) (A few lines on the project)
- vii) Funding source and budget (if not confidential)
- viii) A list of any reports or publications from the project

The information should be sent to

**Dr. T. R. New, Chairman, LSG,
Department of Zoology,
La Trobe University, Bundoora
Victoria 3083, Australia**

before the end of August 1990. It is hoped to produce the directory within a few months of that deadline, and all contributions will receive a gratis copy.

Numedal Insektregistrering
v/B. Sagvolden
Postboks 30
3626 Rollag.

Til billesamlere

Jeg holder for tiden på med å revidere min billesamling. I den forbindelse lager jeg nye navn-etiketter til samtlige av de artene som er nevnt i Stig Lundbergs nye katalog.

Et tilbud til alle som ønsker seg slike navn-etiketter følger herved, i og med at jeg tar kopi av dem før de klippes opp og plasseres i kassene. Originalen er 50 mm lang og 10 mm høy. Jeg kan kopiere den i den størrelsen du ønsker. Prisen er vel også akseptabel. Direkte kopi av originalen vil koste kr. 3,- pr. 104 arter. Kortvingedelen totalt kommer da på kr. 35,-. Skal du ha annet papir, f.eks: 150 g., blir det noe dyrere, avhengig av antallet.

Samtidig vil jeg annonsere at en Ny Norsk Bille-Katalog er under planlegging. Det har faktisk kommet så langt at den er klar til trykking. Det gjenstår en del mindre lay-out endringer før vi setter igang. Første opplaget vil være en heftet utgave for å fange opp forandringer som ennå ikke er registrert. Det er noe uklart om det blir 4 eller 5 hefter. Alle vil komme i 1990. Det vil bli et meget begrenset opplag, da alt arbeidet er gjort privat og av egen interesse. Prisen blir til selvkost. Send inn en bestilling til oss, og bli innehaver av dette klenodiet. Bestillingen sendes adressen ovenfor.

BAS

ASTENUS gracilis	RUCILUS scutellatus
RUGILUS rufipes	RUGILUS similis
RUGILUS geniculatus	RUGILUS orbiculatus
RUGILUS erichsoni	MEDON castaneus
MEDON dilutus	MEDON rufiventris
MEDON brunneus	MEDON ripicola
MEDON apicalis	MEDON fuscus
SUNIUS debilicornis	SUNIUS propinquus
SUNIUS bicolor	SUNIUS melanocephalus

Her følger endel innlegg som var å lese i Aftenposten og Asker & Bærum Budstikke ved jul- og nyttårstider. Vår eneste kommentar er: Heretter overlater vi inventeringsarbeidet på insekter til Norsk Liga for Dyrs rettigheter v/S. Løchen, Østlandske Naturvernforening v/G. Acklam og Norsk Ornitologisk Forening v/G. Acklam. Lykke til.....

Red.

Aftenposten

Aftenutgaven,
20/12-1989

Døde sommerfugler

I Radio 1 (8. desember) i et distriktsprogram hørte vi om en mann som stilte ut 2000 sommerfugler i Asvende sommerfugler som seg om. De sitter på knappepenåler og er helt døde. Utstilleren har samlet på sommerfugler siden han var syv år og er nå 42. Han er meget stolt av sin samling, og arbeider stadig for å øke den, både ved å kjøpe fra andre samlere eller ved selv å gå på sommerfugljakt. På intervjuerens bemerkning om

at det er jo mord — sommerfuglmord — svarte samleren at avlivningen er meget human. Men like fullt tar man jo livet av dem...

Men det er noe som er verre: Mange sommerfuglarter er nå så sterkt redusert at de er fredet. Det hjelper bare ikke stort, for jo sjeldnere en sommerfugl blir, jo høyere priser på sommerfuglgår utryddelsen. Det er som med egg fra sjeldne fugler.

Forøvrig er jeg vel ikke

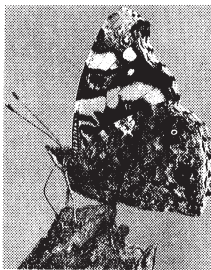
alene om å ha oppdaget at også i Norge — ihvertfall i Oslo og omegn — er det blitt svært få sommerfugler å se i de siste årene. Og hva skal man med døde sommerfugler når det finnes mange bøker med fine farvebilder av all verdens sommerfugler? De gjør jo samme nytten, og man slipper de triste små likene av en dyreart som kanskje er jordens skjønneste levende skapning.

Sonia Løchen,
Norsk Liga
for Dyrs Rettigheter

Dyremord?

I et innlegg 20/12 er Norsk liga for dyrs rettigheter, ved Sonia Løchen, kommet til sommerfuglene. Det er riktig at mange arter er truet, og selv om noen arter også er gått frem, er taltbildet en tilbakegang. Det er også riktig at noen driver rovfangst på truede arter for salg. Derimot vil ikke norske samlere ha seg stemplet i denne kategorien. Fredning respekteres og overvåkes. Truede arter verner man om, og samling forevrig forgår med begrensnig av antall eksemplarer. Det innhugg som her gjøres, kan umulig være merkbart mot de massive miljøpåvirkninger menneskene påfører naturen gjennom industri, husholdning og trafikktusslipp. For ikke å snakke om at nye driftsmåter i skog- og landbruk også har store lokale effekter på insektaunaen.

Betegnelsen «mord» har en merkkelig grad av rettferdiggjørelse etter hvert som dyrenes størrelse og skjønnhet tiltar. Fluor og mygg er det ikke så farlig med, selv om millioner må myrdes hvert år etter det utvidede mordbegrepet. For ikke å snakke om at man er delaktig i mord ved å innta et kjøttmåltid fordi dette vitterlig fremmer

kjøttproduzentenes marked og derved drapstilt på høns, sau, gris, ku etc. Og myrde gjør man indirekte hver gang man starter bilen, temmer oppvaskvannet, trekker i snoren og tenner i ovnen. For ikke å snakke om de hundreder av kryp man myrder for hvert steg når man går i gresset en sommerdag. Stakkars fluor og klegg, midd og edderkopper! Man kan selvsagt bli vegetarianer, men mord på planter, fortrinnsvis de mer farverike blomster, blir vel det neste.

Menneskets adferd og faktisk bare dets eksistens er dessverre en langt større dødsårsak enn en og annen sommerfuglsamler, dessverre. Men vi er neppe mordere fordi Sonia Løchen har bestemt det. Geir Gogstad

Aftenposten

Lesernes
mening

Fangst av sommerfugler

Geir Gostads innlegg 28. desember var et svar på det tegnede artikkel om døde sommerfugler på knappenåler. Det føyer seg pent inn i rekken av alle de svar jeg gjennom årene har fått når jeg har angrepet usødvendige overgrep på dyr. De begynner med å nevne hva det gjelder, men i mangel av et brukbart forsvar for sin sak, går de straks over til å snakke om noe annet, og Gogstad er ingen unntagelse. Han nevner først alle de andre færer som truer sommerfugler, derefter regner han opp alle de dyrene — store og små — som er utsatt for vår «drepe-lyst», fra de kjøttproduserende dyrene og ned til småkryp som «fluor og klegg, midd og edderkopper». Oppmerksomheten skal tydeligvis ledes bort fra det saken egentlig gjelder, i dette tilfellet fangst av sommerfugler for å innlemme dem i samlingen av døde artsfeller. Etter oppramsing av alt vi utsetter dyrene for, går han over til å fortelle om alle de små dyreliv vi ødelegger når vi tramper omkring i skog og mark. Denne fremgangsmåten går igjen i nesten alle angrep på oss som offentlig våger å forsvare de forsvarsløse dyrene. Men da jeg aldri har forstått hva slag logikk som ligger bak denne velbrukte form for argumentasjon, vil jeg spørre Gogstad om han mener at alle våre andre uhyggelige overgrep mot dyr kan kaste et formildende skjær over sommerfuglens triste skjebne, eller trøste oss som sørger over at disse vidunderlige skapninger havner på knappenåler.

Kan et overgrep mot dyr forsvares ved å fremheve alle andres overgrep?

Sonia Løchen,
Norsk Liga for
Dyrs Rettigheter

Sommerfugl-samling: en ødeleggende hobby

DEBATT

Asker og Bærums Budstikke

Torsdag 28. desember 1989 · Nr. 250

Den 18 desember bragte Budstikka en lengre artikkel om en sommerfuglersamler ved navn Steinar Jensen, som har en samling på ca. 3 000 eksemplarer, blant dem noen fargerike arter fra tropene. For en som er mest interessert i levende natur virker det nærmest utrolig at det fortsatt finnes noen som kan ha glede av å drepe slike flotte insekter, og oppbevare dem i sin private samling.

Jensen påstår at det ikke er samlere som er den største truselen mot sommerfugler, og til en viss grad er dette sant. Men allerede i år 1848 var en egen underart av en av Europas flotteste sommerfugler blitt fullstendig utryddet av samlere på De britiske øyer. Og fra bildet i Budstikka er det lett å se at Jensen har en svalestjert i samlingen, en art som antagelig er i tilbakegang og som nå visstnok er helt borte fra en kjent lokalitet i Buskerud.

Jeg går ut fra at Jensen er klar over at noen av de største og fineste sommerfugler i tropene er såpass truet av samlere at det nå gjøres forsøk på å klekke dem ut i fangenskap for å prøve å bevare artene for ettertiden. Også i Norge har vi lengst i nord noen sjeldne arter som lett kan bli utryddet ved overdreven innsamling.

Det nevnes i artikkelen at sommerfugler på Østlandet trekker samlere fra Danmark og kontinentet. Ja, vi har dessverre det samme problemet med utenlandske samlere av skinn og egg av rovfugler, ugler

osv. Men er det noen forskjell mellom dette og det at Jensen tydeligvis har skaffet seg ettertraktede arter av sommerfugler fra tropene? Og selv om Apollo-sommerfuglen nå er fredet, vil jeg gjerne se den samleren som ikke vil fange den hvis han mangler den i samlingen sin.

For meg er det ganske ubegripelig at noen kan ha glede av å samle flere tusen sommerfugler fra mange land, og nærmest redusere disse flotte insekter til det samme nivå som frimerker. For å fortsette sammenligningen med frimerker: hva er hensikten? Er det i håp om verdistigning etter som noen av artene stadig blir sjeldnere og mer ettertraktet? Tenk om Jensen hadde brukt tiden til å ta bilder av sommerfuglene isteden, samt blomstene de besøker, og naturen de lever i. Da kunne han ha gitt andre glede av sin hobby ved å holde foredrag i foreninger, på skoler osv.

Artikkelen avslutter med Jensens ønske om å hjelpe andre som har sommerfugler som hobby. Hvis dette betyr å oppmuntre til å samle på dem, får vi håpe for sommerfuglens skyld at ingen melder seg. Jeg vil heller foreslå at man drar på ekskursjoner med Østlandske Naturvernforening eller Norsk Ornitologisk Forening. Begge disse har medlemmer som kan fortelle om sommerfugler, og som kjenner mange av de norske artene.

G. Acklam

Om sommerfuglsamling – eller å rette baker for smed

Den 18. desember var det en reportasje i Budstikka om en sommerfuglsamler i Heggedal. Geoffrey Acklam kommenterte reportasjen i et leserinnlegg «Sommerfuglsamling: En ødeleggende hobby» den 28. desember. Flere av argumentene i innlegget virker lite gjennomtenkte og er ikke aktuelle for situasjonen i Norge. Jeg mener at:

- det er helt andre farer enn innsamling som truer sommerfuglene våre.
- sommerfuglsamlere gir oss verdifull og nødvendig kunnskap om sommerfugler.

Når det gjelder vern av insekter kan man ikke direkte overføre de samme prinsipper som benyttes ved vern av fugler og pattedyr. Dette er en misforståelse som dessverre ofte gjør seg gjeldende. Kun i helt spesielle tilfeller utgjør innsamling noen trusel mot bestanden. En sommerfuglart som først finnes på et sted forekommer i et så stort antall at innsamling ikke betyr noe fra eller til. I Norge er det meget få samlere, dette er fornuftige mennesker som kjenner sin og naturens begrensning. Det er forståelig at man reagerer følelsesmessig på innsamling, men det er viktig å se perspektivene i saken slik at man ikke trekker oppmerksomheten bort fra de egentlige år-

sakene. *De største farene mot sommerfuglers (og andre insekters) eksistens er ødeleggelse av deres leveområder.* Bygninger, veier, gressplener, parker og dyrket mark er fienden. I tillegg kommer luft- og vannforurensning, sprøyting med insektmidler, skogplanting og grøfting av myrer. I land hvor det er lite naturlig vegetasjon igjen og med stor befolkningstetthet (og følgelig mange samlere) kan situasjonen muligens være anderledes. Norge og f.eks. England ligger i hver sin ende av skalaen i så hense-

ende. Her i landet er det derimot behov for *økt innsamling* av sommerfugler og andre insekter, fordi vår kunnskap om disse dyregruppene fremdeles er liten. Sommerfugler kan blant annet brukes som indikatorer på tilstanden i naturen.

Studier av artenes forekomst og utbredelse, og endringer over tid i dette utbredelsesmønsteret kan gi oss advarsler før vi merker noe unormalt på dyr lenger opp i næringskjeden, f.eks. fugler og pattedyr (inkludert mennesket). De fleste sommerfuglsamlere er folk med stor interesse for naturen og *sammenhengen* i denne. Målet må være å få flere til å interessere seg for insekter, det være seg gjennom innsamling, fotografering, studier av levende individer ute i naturen og innendørs under mer kontrol-

lerte forhold. Her har amatør-samlere tilført entomologien mye (entomologi er læren om insekter), men enda mer gjenstår. Fotografering er nyttig som et supplement, men kan ikke erstatte innsamling.

Jeg er enig med Acklam når han skriver at svalestjerten antagelig er i tilbakegang. Dette skyldes drenering av våtmarker, utbygging av hytteområder langs kysten og en generell kjemisk forurensning av naturmiljøet.

Acklam skriver også at nordnorske arter lett kan utryddes ved overdreven innsamling. Dette er feil. For det første foregår det enda mindre innsamling i nord enn i sør. I tillegg er det min erfaring etter mange somre i nord at heldigvis er det så mye uberørt natur der oppe at disse spesielle artene er sikre i overskuelig fremtid. Innsamling for salg tar jeg selvfølgelig avstand fra.

Jeg tviler på at personer i de foreningene Acklam nevner kjenner mange sommerfugler, i høyden 1-2% av våre 2 100 sommerfuglarter. Interesserte som ønsker å lære mer om sommerfugler anbefaler jeg å kontakte Norsk Entomologisk Forening, foreningens lokalavdelinger eller verneutvalg.

Vi har det samme målet Acklam, la oss heller jobbe sammen!

Ø. Berg.

Spuler, A. Die Raupen der Schmetterlinge Europas. Gjenopptrykk ved Apollo Bøger 1989. 38 s., 60 fargetavler. Pris DKK 780,- + porto (Apollo Bøger, Lundbyvej 36, DK-5700 Svendborg, Danmark).

Originalutgaven av denne boka kom i 1904 som supplement til verket Die Schmetterlinge Europas. At det fortsatt er behov for boka kan synes underlig, etter som det i løpet av de siste 85 åra har kommet et vell av bøker om sommerfugler. Men det viser seg at ingen av disse dekker larvene slik som Die Raupen der Schmetterlinge Europas. Det er mange håndbøker som har med figurer av et utvalg larver. Det sier seg selv at det ofte ikke er tilstrekkelig.

Boka avbilder mer enn 2000 larver på 59 fargeplansjer. I tilknytning til figurene er det en meget kort tekst som angir næringsplante(r) og når i løpet av sesongen man finner larven. Det er også en fargeplansje som viser et utvalg av egg. På de to siste plansjene er enkelte larver av større micro-arter vist. Det dreier seg først og fremst om pyralider.

I den generelle delen av boka er det kapitler om morfologien hos egg, larver og pupper. Videre blir skade og nytte forårsaket av larver, sykdommer og parasitter samt innsamling og klekking av larver omtalt. I et eget avsnitt blir den tidligere mye brukte larveblåsningssteknikk beskrevet. I våre dager er det få sommerfuglsamlere som også samler preparerte larver. Det er nok flere som forsøker å klekke larver, selv om ingen driver dette så systematisk som for 50 eller 100 år siden. Innsamling med kvikksølvlampe gir mye større utbytte med langt mindre innsats. Men det er ikke tvil om at en samler

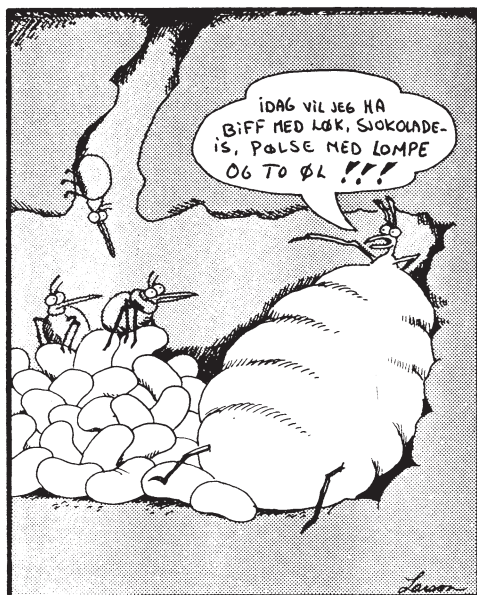
som klekker mye i det lange løp vil høste en betydelig gevinst i form av kunnskap om dyrenes biologi og få vakre, feilfrie eksemplarer til samlingen.

Det er nok ikke mulig, etter denne boka, sikkert å bestemme alle storsommerfugllarver en finner. En del måler – og nattflylarver lar seg vanskelig bestemme uten å ty til mikroskopiske karakterer. Men dersom næringsplanten er kjent, vil en i de fleste tilfeller kunne komme fram.

Et problem ved å bruke denne boka i dag, er at nomenklaturen har endret seg betydelig siden 1904. Spesielt gjelder det slektsnavnene. Noen ganger vil en kanskje måtte ty til synonymlister for å finne ut av det.

Likevel – på tross av de nevnte begrensninger, tror jeg en samler som seriøst satser på klekking, vil ha stor glede av boka. Den vil også være nyttig for entomologer som arbeider med skadeinsekter.

Leif Aarvik

Termittdronningen i eggkammeret.

Årsmelding for Norsk Entomologisk Forening

9.12.1988-11.12.1989

I perioden har foreningen hatt følgende personer i ombud:

Styret:

Formann: Professor Karl Erik Zachariassen, Trondheim
 Nestformann: Forsker Sigmund Hågvar, Ås
 Sekretær: Førsteamanuensis Trond Hofsvang, Ås
 Kasserer: Lektor Lise Hofsvang, Oslo
 Styremedlemmer: Fag. ass. Fred Midtgaard, Ås
 Lektor Tore R. Nielsen, Sandnes
 Cand. mag. Lars Ove Hansen, Drammen

Redaksjonen av Fauna norvegica Ser. B:

Redaktør: Førstekonservator John O. Solem, Trondheim
 Medlemmer av redaksjonskomiteén: Førstekonservator Albert Lillehammer, Oslo
 Konservator Arne Nilssen, Tromsø
 Professor Ole A. Sæther, Bergen

Redaktører av Insecta Norvegiae:

Førstekonservator Lita Greve Jensen, Bergen
 Cand. real. Trond Andersen, Bergen

Distributør:

Adm. dir. Jac. Fjelddalen, Ås

Revisor:

Forskningssjef Trygve Rygg, Ås

Valgkomité:

Førsteamanuensis Johan Andersen, Tromsø
 Forsker Reidar Mehl, Oslo

Norsk medlem i rådet i The Scandinavian Society of Entomology som utgir Ent. Scand.:

Professor Lauritz Sømme, Oslo

Kontaktmann vedr. norske insektnavn:

Førsteamanuensis Trond Hofsvang, Ås

Redaksjonen av Insekt-Nytt:

Redaktør: Cand. mag. Lars Ove Hansen, Drammen
 Medlemmer av redaksjonskomiteén: Cand. scient. Espen Bergsmark, "
 Cand. philol. Øistein Berg, Asker
 Fotograf Devegg Ruud, Drammen

Verneutvalgets medlemmer:

Forsker Sigmund Hågvar, Ås (formann)
 Fag. ass. Torstein Kvamme, Ås
 Fag. ass. Fred Midtgaard, Ås
 Lærer Leif Aarvik, Ås
 Lektor Tore R. Nielsen, Sandnes
 Cand. real. Trond Andersen, Bergen
 Førsteamanuensis Torstein Solhøy, Bergen

NEF's datautvalg:

Yngvar Berg, Drammen
 Lars Ove Hansen, Drammen
 Torstein Kvamme, Ås
 Førstelektor Bjarne Meidell, Bergen
 Vit. ass. Preben Ottesen, Oslo
 Cand. real. Dagfinn Refseth, Trondheim

Medlemstall pr. 11.12.1989:

298 norske og 32 utenlandske = 330

Styremøter: Det har vært holdt 2 styremøter.

Møter/ekskursjoner arrangert av hovedforeningen:

- 16.12.1988. Årsmøte. Bladminerfluer i korn og gras. Biologi og betydning som skadegjørere. Foredrag v/ Arild Andersen.
 30.3. 1989. Ekstraordinært årsmøte. Valg. NEF's fond. Registrering og publisering av biologiske data. Foredrag v/ Karl Erik Zachariassen, Bjarne Meidell.
 13.-15.5.1989. NEF's pinseekskursjon. Numedal. Arrangert av Numedal Insektregistrering v/ Bjørn Sagvolden.

Fauna norvegica Ser. B (Norwegian Journal of Entomology):

Vol. 36 no. 1 ble sendt ut i mars 1989 og vol. 36 no. 2 ble sendt ut i oktober 1989. Styret i NEF har besørget pakking og forsendelse for å spare Norsk Zoologisk Tidsskriftsentral for unødvendige utgifter.

Insekt-Nytt:

Årgang 13 hefte 4 utkom i februar 1989
 Årgang 14 hefte 1 utkom i april 1989
 Årgang 14 hefte 2 utkom i juni 1989
 Årgang 14 hefte 3 utkom i oktober 1989

Insecta norvegiae:

No 4. An annotated check-list of Norwegian spiders (Araneae). By Erling Hauge.

Verneutvalget:

Virksomhet i 1989:

1. Praktisering av Bernkonvensjonen om truede arter i Norden.

Utvalget har organisert en fellesuttalelse fra de nordiske entomologiske (og lepidopterologiske) foreningene til Nordisk Råd. Uttalelsen lyder: "Entomologisk forening i mener at hvert land bør søke å bevare levedyktige bestander av truede og sårbare arter når disse tilhører landets fauna. Truede og sårbare arter skal således ikke bare bevares i de landene der populasjonene er størst". Kampanjen overfor Nordisk Råd ble ført av alle biologiske organisasjoner m.v. samlet. Bakgrunnen var at det forelå forslag om at de store rovdyrene kun skulle bevares med levedyktige bestander i det nordiske landet der arten var vanligst. Et slikt vedtak ville bryte med Bernkonvensjonen og også få følger for vernearbeidet med evertebratfaunaen.

2. Oppfordring til WWF om å arrangere en internasjonal konferanse om vern av naturens mangfold.

Vi har ikke fått gjennomslag for idéen, men WWF har meddelt at de vil sende en representant fra WWF International til en lignende konferanse som allerede var planlagt av NINA (Røros 1990). Denne konferansen vil imidlertid ikke peke spesielt på insektfaunaen (der mangfoldet virkelig ligger), etter det NEF forstår. Vi vil bli ytterligere informert om konferansen på Røros, som er blitt planlagt uten at NEF er blitt kontaktet.

3. Perspektiver for en miljøpolitikk i Finmark.

Finmark Arbeiderparti har bedt en rekke organisasjoner om momenter.

Verneutvalget har pekt på tre ting:

- 1) Vern av Grønnåsen i Alta kommune.
- 2) Henvisning til foreningens brev av 1986 til miljøvernministeren, der vi anbefaler at naturvernlovens § 2 bør gjøres gjeldende for Finmark, og at fylket bør få permanente forskningstasjoner.
- 3) Verneplan for barskog må prioriteres i fylket.

4. Vern av Grønnåsen i Alta kommune.

Vi har purret på vårt gamle verneforslag, men uten å få svar fra Direktoratet for naturforvaltning.

Prosjekter med støtte gitt for 1989:

Hedmark fylke har støttet undersøkelsen av øyenstikkerfaunaen i fylket med kr. 11000,-. Årets undersøkelse er utført av Hans Olsvik, og flere verneverdige lokaliteter er påvist.

Prosjekter søkt for 1990 (Direktoratet for naturforvaltning):

1. Undersøkelse av sommerfuglfaunaen i østre Buskerud. Lars Ove Hansen/Yngvar Berg. Kr. 10000,-.
2. Øyenstikkerfaunaen i endel østlandsfylker. Hans Olsvik/Dag Dolmen. Kr. 25000,-.

Diverse:

Brosjyrer om entomologisk litteratur fra Apollo Bøger, Danmark, har vært sendt ut til foreningens medlemmer én gang. Apollo Bøger har betalt meromkostningene i porto ved utsendelse.

Foreningens tilstand:

Antall medlemmer i NEF synes ikke å stige over 330-340. Et så beskjedent antall medlemmer medfører at foreningen er økonomisk tung å drive. Det slår særlig ut på trykksakene som må gå i lave opplag med en høy stykkpris. Men våre tidsskrifter kommer ut etter timeplanen. Det er ikke mangel på stoff, noe som vitner om en høy entomologisk aktivitet over store deler av landet. Vi har all grunn til å være fornøyde med redaktører og forfattere.

Mer betenkelig i denne situasjonen er NAVF's plutselige avslag om støtte til Fauna norvegica Serie A, B og C for 1990. NAVF har støttet Norsk Entomologisk Tidsskrift økonomisk i over 40 år. Det er derfor utrolig å se tidsskriftet behandlet som en hvilken som helst prosjektsøknad for 1990. I skrivende stund ser det ut som om NAVF likevel vil gi økonomisk støtte for neste år, om enn i et mer begrenset omfang.

Trond Hofsvang
(sekretær)

Referat fra årsmøtet i Norsk Entomologisk Forening, 12. desember 1989, Blindern.

1. Årsmeldingen ble godkjent.
2. Regnskapet ble godkjent.
3. Valg.

Følgende styremedlemmer ble valgt: Sigmund Hågvar (nestformann), Kaare Aagaard (kasserer), Arne Fjellberg (styremedlem). Følgende medlemmer av redaksjonen av Fauna norvegica Ser B. ble valgt: John O. Solem (redaktør), Arne Nilssen (medlem av redaksjonskomiteen).

4. Det ble vedtatt å opprette en juniorkontingent i NEF: medlemmer betaler halv kontingent t.o.m. det året de fyller 19.
5. Norsk Entomologisk Forenings fond. Det ble valgt nytt fondstyre: Lita Greve Jensen, Arne Semb-Johansson og John O. Solem.
6. Fauna norvegica. Styret gav en orientering om vedtaket i NAVF om ikke å gi økonomisk støtte til Fauna norvegica (serie A, B og C) i 1990.

I begynnelsen av januar 1990 fikk vi følgende nye opplysninger i denne saken. I et brev til adm. red. Edvard K. Barth skriver NAVF: "Rådet for naturvitenskapelig forskning (RNF) har funnet å kunne gi en viss støtte i 1990, på 50-60 000 kroner".

Dette er en reduksjon i støtten på ca. 50 % i forhold til 1989. NEF har mottatt en forespørsel fra Barth om å øke egenandelene for Fauna norvegica Ser. B fra kr. 35,- til kr. 50,- pr. medlem.

Etter årsmøtet holdt Lars Ove Hansen et foredrag med tittelen:

Insektfaunaen på øyene i midtre Oslofjord.

"Seks øyer i midtre Oslofjord ble undersøkt, 3 tilhørende Hurum og 3 tilhørende nordre Vestfold. De er alle kjent for å være meget interessante både botanisk og geologisk. Det ble i første omgang innsamlet edderkoppdyr, vårfluer, sommerfugler, biller og stankelbeinmygg. Foruten en rekke interessante funn ble det også 10 nyregistreringer for landet og muligens én ny art for vitenskapen. Oppsiktsvekkende er også det høye antall arter innen visse grupper (f.eks. 710 arter Lepidoptera) som finnes på disse øyene.

Øyene utgjør antagelig sammen med enkelte andre øyer i Oslofjordsområdet noen av våre rikeste insektlokaliteter. Dessverre begynner slitaskjen å bli faretruende høy på øyene, og til tross for at flere av dem er fredet, ser ikke dette ut til å være nok".

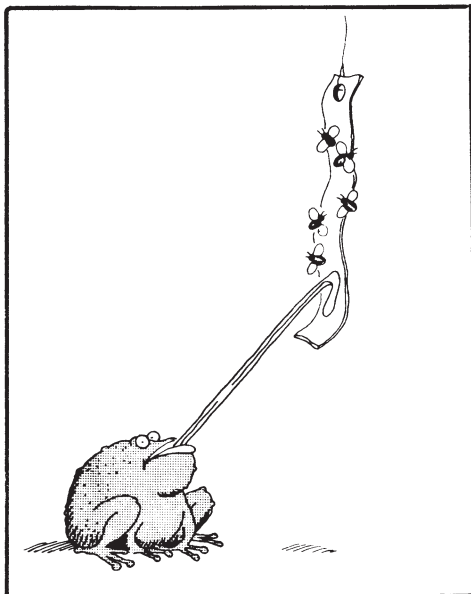
(referat Trond Hofsvang)

GAVE TIL NEF

Fra John O. Solem har NEF fått oversendt overskuddet fra det XXI. nordiske entomologmøtet, Trondheim, juli 1988: kr. 3159,90 ble overført til foreningens postgiro (daglig drift) og kr. 11 000,- ble overført til NEF's fond. Norsk Entomologisk Forening vil gjerne få takke John O. Solem og medarbeidere i Trondheim for denne flotte gaven.

NEF's fond

Fondets grunnkapital er nå på ca. kr. 27 000,-. Årsmøtet oppfordret NEF's medlemmer til å betale inn en frivillig gave på f.eks. kr. 100,-, for å øke fondet. Oppfordringen går herved videre. Vi har følgende bankgiro:
Norsk Entomologisk Forenings Fond: 5361. 60. 15989.

Regnskap for Norsk Entomologisk Forening
10.12.1988 – 30.11.1989

Postgiro 09.12.1988	kr.	1117,92	
Kassabeholdning 09.12.1988	kr.	63,50	
Kontingent	kr.	34460,00	
Salg av særtrykk	kr.	5357,00	
Driftsstøtte fra Miljøverndepartementet	kr.	10000,00	
Renteinntekter	kr.	404,42	
Renteutgifter			kr. 386,00
Tilbakebetaling av gjeldsbrev til Bergen bank			kr. 7500,00
Portoutgifter			kr. 1742,00
Utgifter til Insekt-Nytt			kr. 14100,00
Utgifter til Fauna norv. Ser. B 1988			kr. 11812,00
Utgifter til trykking av særtrykk			kr. 3303,30
Rekvisita			kr. 5218,45
Diverse			kr. 24,90
<hr/>			
Sum pr. 30.11.1989	kr.	51402,84	kr. 44086,65
Bal. kassabeh. 30.11.1989			kr. 151,50
Bal. postgiro 30.11.1989			kr. 7164,69
<hr/>			
Hovedsum	<u>kr.</u>	<u>51402,84</u>	<u>kr.</u> <u>51402,84</u>

Oslo, den 12.12.1989

Lise Hofsvang
(kasserer)

Revidert, Ås, 12.12.1989

Trygve Rygg
(revisor)

Årsmeldinger fra lokallagene

NEFOA:

Det har vært avholdt 8 møter i løpet av året. Frammøtet har vært rundt 15 stk. Dessuten har vi hatt dageksekursjon til Ostøya og natt-eksekursjon til Bygdøy. Begge disse ekskursjonene fant sted 17. juni.

Styret i 1989 har bestått av: Leif Aarvik (formann), Fred Midtgaard (kasserer og sekretær), Preben Ottesen (styremedlem) og Heimo O. Pöyhönen (styremedlem).

Leif Aarvik

Drammenslaget/NEF:

har nå bestått i 10 år, og vi har 55 medlemmer med en aktiv kjerne på ca. 15 stk. Vi hadde i 1989 diverse aktiviteter slik som overnattingstur m/nattlokking til Bjerkøya innerst i Sandebukta – dagstur til Miletjern i Nedre Eiker kommune – nattlokking på MIF-hytta – 10 års Jubileumskoldtbord.

Foredragsholdere hos oss dette året har vært Torstein Kvamme, Per Hafslund, Lars Ove Hansen og Preben Ottesen. Vi tok også en insektutstilling på Fjellheim skole på strak arm i forbindelse med en Nærmiljø-dag i Drammen.

Ellers bør nevnes at laget har gått til anskaffelse av en binokularlupe til ca. kr. 16000,-, men likevel beholdt en brukbar økonomi. Da vår kasserer Reidar Voith har vært utsatt for et biluhell og ønsket å trekke seg fra vervet, består styret nå av: Deveg Ruud (formann), Espen Bergsmark (sekretær) og Per Tallaksrud (kasserer).

Deveg Ruud

Jæren entomologklubb:

I løpet av 1989 har Jæren Entomologklubb avholdt 4 medlemsmøter, og vært representert med insekter, plakater og kontaktpersoner på miljøutstillingen i Kulturhuset i Sta-

vanger 21. april – 7. mai.

Foreningens feltstipend på 500 kroner ble delt ut til Tore Nielsen, for å bidra til å dekke en entomologisk reise til Finnmark.

13. februar: Arild Andersen (fra Landbrukshøgskolen på Ås): Bruk av rovinsekter (løpebiller og kortvinger) mot skadeinsekter. 10 fremmøtt.

14. mars: Årsmøte med diasforedrag av Ole og Ommund Bakkevold: "På kryss og tvers i Kenya". Følgende styre ble valgt for 1989: Jan Arne Stenløkk (formann, fram til 1990), Ommund Bakkevold (sekretær), Alexander Ellingsen (kasserer), Ole Bakkevold (vararepresentant). Både tidligere kasserer og nestformann forlot Stavanger i 1989, og dermed også J.E.K. Etter en del diskusjon kom vi omsider frem til et foreningsbrevark, med en libelle som symbol for J.E.K.

13. juni: Knut Rognes fortalte om sitt arbeid med boka i serien "Fauna Entomologica Scandinavia". 10 fremmøtt.

26. september: Møte om "sommerens fangst", samt et kort foredrag av Tore Nielsen om sin Finnmarkstur, støttet av J.E.K.'s feltstipend, og lysbilder fra en samletur til Hellas av Jan Arne Stenløkk. 8 fremmøtt.

Jan Arne Stenløkk

Entomologisk klubb, Bergen:

Klubben har bare avholdt ett møte i 1989. 24. januar: Prof. John S. Edwards, Department of Zoology, University of Washington holdt foredraget "How to live in cold places

without really trying". 18 deltakere. Møtet ble arrangert av Arild Fjeldså og Lita Greve Jensen, med god hjelp av Sidsel Aasen. Et planlagt møte høsten 1989 måtte utsettes.

Entomologisk Klubb, Bergen, er ingen formell organisasjon, og har dermed ingen faste medlemmer. Antallet møter varierer mellom 6-8, med et oppmøte på ca. 20 stk., basert på siste års møter.

Klubben har solgt nåler fra sitt lille lager og hjulpet med råd om innsamling og entomologi generelt. Dessverre mistet klubben et trofast medlem gjennom mange år, da Carl Richard Müller omkom i en bilulykke en av de siste dagene i 1988. Vi oppfordrer NEF's medlemmer til å ta kontakt om noen skulle besøke Bergen!

Lita Greve Jensen

Numedal Insektregistrering:

Pinsetreffet

Det tradisjonelle entomologiske Pinsetreffet ble i 1989 arrangert av Numedal Insektregistrering. Innkvarteringen var lagt til idylliske hytter ved Numedal Kro. Grunnet tidlig pinse, og at arrangementet foregikk ganske nær midten av Sør-Norge, ble det få deltagere. På fredagen ble det bare tid til en liten sammenkomst slik at vi ble litt kjent med hverandre.

På lørdag dro vi rundt på enger og i sørvendte dalsider i håp om å finne rariteter. Det var liv i naturen, men bare det vanligste ble funnet. Vi besøkte en tiur-farm, og fikk oppleve tiur-spill på 2 meters avstand. Om kvelden satte vi opp lysfeller på gården Kleiverud, lengst sør i Rollag kommune, og en felle ved Rollag kirke. Spinneren *O. si-versi* var ventet, og kom.

På søndagen delte vi oss i to lag. Det ene vandret rundt nede i dalføret, mens det andre laget reiste opp til snøgrensen, til setra Lauhovd, ved fjellovergangen til Tinn. Det var for mye vind til at insektene var på vingene, og det lå snø og is på bakken, men under steinene på setervollen var aktiviteten

igang. Det resulterte i et par nyregistreringer av biller fra BV. Denne pinseekskursjonen føyer seg fint inn i rekken av arrangerte stevner, og er en tradisjon som bør opprettholdes.

Andre ekskursjoner

Ved St. Hans-tider ble reiseutstyret pakket for Nord-Norge tur. Vi var invitert til Troms og Finnmark på "Bille-ekskursjon", arrangert av Tromsø museum, v/Arne Fjellberg. Sammen med oss på denne turen var Sindre Ligaard. Reisen ble en herlig opplevelse, til en landsdel alle burde besøke.

Tidlig på våren-89 dro vi til Tjøme, og resultatet omtrent som forventet. Turen ble gjentatt på ettersommeren med et bra resultat. Østfold, med Onsøy og Råde ble besøkt i mai, og en tur til Hurum på forsommeren.

I alle henseende et aktivt år i 1989.

Bjørn A. Sagvolden

Larvik Insekt Klubb (L.I.K.):

Det ble et aktivt og godt år for oss i L.I.K. i jubileumsåret 1989. Vi arrangerte 6 fellesturer, 8 store møter og en rekke sammenkomster og utflukter. Også i 1989 hadde vi endel besøk av likesinnede – fra Trondheim i nord til Danmark i sør. I forbindelse med "Kultu-raden" i Larvik, som arrangeres annet hvert år, deltok vi med en utstilling – den tredje i denne sammenheng.

Ingen nye medlemmer i 1989, så medlems-

tallet er det samme – 11 – derav 2 jenter. I november opprettet vi kontakt med vår nye naboklubb i vest – den nystartede insektklubben i Skien/Porsgrunn-distriktet (Grenland).

Bjørnar Borgersen

Østfold Entomologiske Forening:

Østfold-foreningen har hatt et relativt aktivt år, med passe blanding av møter og turer. Vi har besøkt biologi-avdelingen på Halden Lærerhøgskole, og hatt ekskursjoner til Rakkestadskogene, Aremark og Skjebergdalen. I Skjebergdalen har noen av oss vært med på forsøk med å begrense omfanget av Tune-flue-plagen – og ved hjelp av graving, børsting og delvis begrensnig av vannstanden, slapp man unna Tuneflua i dette området denne sommeren.

På årsmøtet viste et par av foreningens nye medlemmer en flott lysbildeserie med musikk – vi har "proffe" fotografer i foreningen vår!

Selv om et par medlemmer har sluttet, har nye kommet til, slik at vi nå er ca. 20 voksne og 8–10 juniormedlemmer. Ikke alle er like aktive i vår forening, men stort sett er vi fornøyde med deltakelsen. Vår familievennlige stil har også gjort sitt til at foreningen har en fin blanding av aktive og ivrige menn, kvinner og barn.

Thor Jan Olsen

Tromsø Entomologiske Klubb:

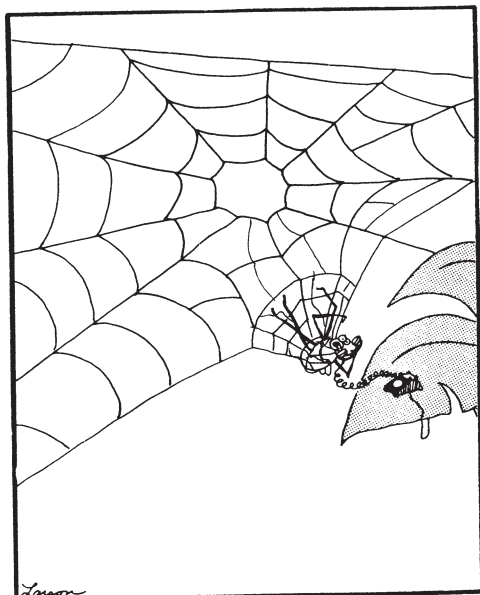
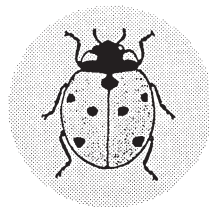
Tromsø Entomologiske Klubb har i 1989 ikke hatt noen aktiviteter.

Arne C. Nilssen

Trondheimsgruppa sendte ikke melding før fristens utløp. I tillegg ser det ut til at vi får to nye lokallag dette året. Det er ett lag som er under dannelse i Skien–Porsgrunns-om-

rådet. I tillegg er jo allerede A-laget konstituert, og presenterer seg kort under Pinsetreff innkallelsen i dette nummer (s. 11–13). Dette lover bra for entomologien i Norge. Vi ønsker dem lykke til og regner med at begge lagene kommer med en fyldigere presentasjon i et senere nummer av Insekt-Nytt.

Red.

"Spør ikke meg hvordan jeg klarte det, Erling.... men se å få ut finger'n og kom over og hjelp meg løs!"

Rettledning for bidragstere:

Manuskripter må være feilfrie, men enkelte overstrykninger og rettelser godkjennes såfremt de er tydelige. Alle større artikler (over én side i bladet) må være maskinskrevet, helst med dobbel linjeavstand. Mindre arbeider kan være håndskrevne hvis de er meget tydelige (dette gjelder særlig navn). Redaksjonen benytter databehandling i det redaksjonelle arbeidet, og vi oppfordrer skribenter til å sende inn manuskripter på disketter, Macintosh- eller IBM-kompatible, hvis dette er mulig. Send i alle tilfeller med en utskrift av artikkelen.

Insekt-Nyttets populærvitenskapelige hovedartikler struktureres som følger: 1) *Overskrift* 2) *Forfatteren(ens navn)* 3) *Artikkelen*, gjerne innledet med en kort tekst som fanger leserens oppmerksomhet og som trykkes med halvfete typer. Splitt hovedteksten opp med mellomtitler. Bruk populære mellomtitler, f. eks. "Fra malurt til tusenfryd" istedenfor "Næringsplanter". 4) *Evt. takk til medhjelpere* 5) *Litteraturliste* 6) *Forfatteren(ens adresse(r))* 7) *Billedtekster* og 8) *Evt. tabeller*.

Alle disse punktene kan følge rett etter hverandre i manus. Latinske navn understrekes. Send bare ett eksemplar av manus. Bruk forøvrig tidligere

nummer av Insekt-Nytt som eksempel.

Illustrasjoner. Vi oppfordrer bidragstere til å legge ved fotografier og/eller tegninger. Insekt-Nytt settes opp i A4-format. Tegninger, figurer og tabeller bør derfor innleveres ferdige til å klistres inn i bladet, tilpasset 8,9 cm bredde for én spalte, eller 18,4 cm over to spalter. Dette vil spare redaksjonen for både tid og penger, men vi kan forminske dersom det er umulig å levere de ønskede formater. Fotografier innleveres uavhengig av spaltebreddene, men send ikke svart/hvitt fotos som er vesentlig mindre enn den planlagte størrelse i bladet. Fargedias kan innleveres, men svart/hvitt bilder gir best kvalitet. Store tabeller bør innleveres ferdige til trykk (altså som illustrasjoner).

Korrektur. Forfattere av større artikler vil få tilsendt et eksemplar for retting av trykkfeil. Det må sendes tilbake til redaksjonen senest et par dager etter at man mottar det. Store endringer i manuskriptet godtas ikke. Korrektur av små artikler og notiser foretas av redaksjonen.

Forfattere av større artikler vil få tilsendt 5 eksemplarer av bladet.

Norsk Entomologisk Forening

Postboks 70, 1432 Ås-NLH.

Postgiro: 0806 5440920, NINA, 7004 Trondheim.

Styret:

Formann: Karl Erik Zachariassen, Zool. institutt, Univ. i Trondheim, 7055 Dragvoll ((07) 596299). *Nestformann:* Sigmund Hågvar, NISK, Postboks 61, 1432 Ås-NLH ((09) 949683). *Sekretær:* Trond Hofsvang, Postboks 70, 1432 Ås-NLH ((09) 949423). *Kasserer:* Kaare Aagaard, NINA, 7004 Trondheim ((07) 580500). *Styremedlemmer:* Fred Midtgaard, Parallell 19 A, 1430 Ås ((09) 942357) – Arne Fjellberg, Tromsø museum, 9000 Tromsø – Lars Ove Hansen, Sparavollen 23, 3021 Drammen ((03) 835640).

Distributør: (Salg av trykksaker fra NEF).

Jac. Fjeldalen, Postboks 70, 1432 Ås-NLH ((09) 949564).

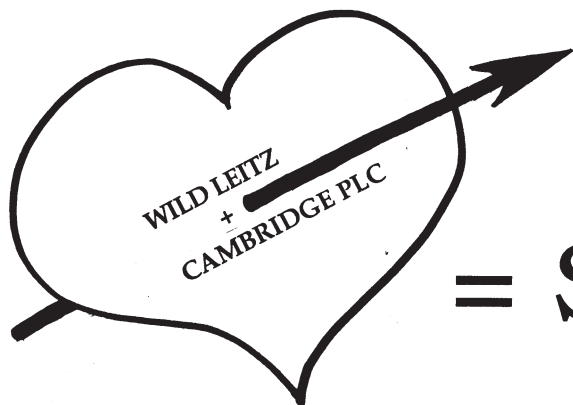
Kontaktpersoner for de forskjellige insektgrupper:

Teger: Sigmund Hågvar, NISK, Postb. 61, 1432 Ås-NLH ((09) 949683). *Bladlus:* Christian Stenseth, Postboks 70, 1432 Ås-NLH ((09) 949441). *Sommerfugler:* Leif Aarvik, Nyborgv. 19 A, 1430 Ås ((09) 942466). *Tovinger:* Tore R. Nielsen, Sandvedhagen 8, 4300 Sandnes ((04) 667767). *Biller:* Torstein Kvamme, NISK, Postb. 61, 1432 Ås-NLH ((09) 949693). *Årevinger:* Fred Midtgaard, Parallell 19 A, 1430 Ås ((09) 942357). *Andre grupper / generelle spørsmål:* Trond Hofsvang, Postboks 70, 1432 Ås-NLH ((09) 949423).

Lokalforeninger i NEF:

Tromsø entomologiske klubb, v/Arne Nilssen, Tromsø museum, 9000 Tromsø. *NEF/Trøndelagsgruppa,* v/Oddvar Hanssen, NINA, 7004 Trondheim. *Entomologisk klubb i Bergen,* v/Lita Greve Jensen, Zool. museum, Univ. i Bergen, Muséplass 3, 5007 Bergen. *Jæren entomologklubb,* v/Jan Arne Stenløkk, Øvre Stokkav. 15, 4023 Stavanger. *Larvik Insekt Klubb,* v/Bjørnar Borgersen, Gonv. 61 B, 3260 Østre Halsen. *Drammenslaget/NEF,* v/Devegg Ruud, Tomineborgv. 52, 3011 Drammen. *Numedal Insekregistrering* v/Bjørn A. Sagvolden, Postb. 30, 3626 Rollag. *NEF avd. Oslo & Akershus,* v/Preben Ottesen, Gustav Vigeland's vei 32, 0274 Oslo 2. *Østfold entomologiske forening,* v/Thor Jan Olsen, Postboks 1062 Valaskjold, 1701 Sarpsborg. *Agderlaget,* v/Arne Flor, G. Knudsens vei 36, 4815 Saltrød.

Vårt nye konsern-navn er LEICA PLC og vår logo, som skal benyttes over hele verden, er en fin blanding av tradisjon og den nye situasjonen.

Leica

Vårt mål er fortsatt å tilby mikroskopoper og tilhørende utstyr i øverste kvalitetsklasse.

WILD LEITZ AS

Østre Aker vei 162. Boks 48 – Veitvet. 0518 Oslo 5.
Tlf. 02/25 22 70. Telefax 02/16 32 32.